

AKTINES

ΕΠΙΣΤΗΜΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ-ΓΡΑΜΜΑΤΑ-ΤΕΧΝΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

● ΟΙ ΚΟΡΥΦΕΣ ΤΡΑΒΟΥΝ ΤΟΥΣ ΚΕΡΑΥΝΟΥΣ (Γ.Β.Μ.).....	225
● ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΣΤΙΣ ΗΜΕΡΕΣ ΜΑΣ (Βασ. Κ. Σταθάκη).....	228
● ΑΠΛΑ ΔΥΟ ΛΟΓΙΑ (ποίημα Γ. Βερίτη).....	230
● ΑΠΟ ΤΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ (Ε. Ν. Μόσχου).....	231
● ΤΟ ΧΕΡΙ ΣΟΥ ΣΤΟ ΧΕΡΙ ΜΟΥ (ποίημα Ε. Μάινα).....	237
● «ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ» (Νίκου Θ. 'Αρβανίτη).....	238
● ΟΙ ΟΡΟΙ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ (Δ. Παπαθανασοπούλου).....	243
● ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ: ΔΙΑΦΟΡΑ (Πανορμίτη).....	245
● ΣΧΟΛΙΑ (Βασ. Κ. Σταθάκη).....	246
● ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ (Τομ. 'Επικοινωνίας τῆς Χ.Ε.Ε.).....	250
● ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ.....	254

ΕΤΟΣ 72οv

ΙΟΥΛΙΟΣ-ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2009

ΑΡΙΘ. 703

ΕΥΡΩ 1,50

**Πρός τούς κ.κ. Συνδρομητές
τῶν « Ἀκτίνων »**

Μέ τήν ἑναρξη τοῦ νέου ἔτους ὑπενθυμίζομε στούς φίλους συνεργάτας
- συνδρομητάς μας, τήν ἀνάγκη νά ἀνανεώσουν ἐγκαίρως τή συνδρο-
μή τους γιά τό ἔτος 2009.

Ἡ συνδρομή διά τό 2009 εἶναι ΕΥΡΩ 15.

Παρακαλοῦμε διά τήν ἐγκαιρον καταβολήν τῆς συνδρομῆς ὥστε νά συνε-
χίζεται τακτικά καί ἀπρόσκοπτα ἡ κυκλοφορία τῶν « Ἀκτίνων ».

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΟΥΣ 2009

**Ἑσωτερικοῦ: ΕΥΡΩ 15 - Κύπρου: ΕΥΡΩ 20 -
Ἑξωτερικοῦ γενικῶς: ΕΥΡΩ 30**

Ἡ συνδρομή καταβάλλεται στά γραφεῖα μας, Ἀθηνῶν (Καρύτση 14),
Θεσσαλονίκης (Ἀγίας Σοφίας 41). Ἡμπορεῖ ἐπίσης νά ἀποστέλλεται
διά ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς εἰς τό Γραφεῖον μας τῶν Ἀθηνῶν (Κα-
ρύτση 14 - 105 61 Ἀθήνα).

Εἰδικῶς οἱ συνδρομηταί μας τῆς ἐπαρχίας ἡμποροῦν νά καταθέτουν τήν
συνδρομή τους, ἔναντι κανονικῆς ἀποδείξεως πληρωμῆς, εἰς τούς
ἐθελοντάς ἀντιπροσώπους ἢ συνεργάτας μας στίς πόλεις ὅπου ὑ-
πάρχουν.

Οἱ συνδρομηταί μας τοῦ ἐξωτερικοῦ παρακαλοῦνται εἰς τās ἐπιταγὰς
των νά ἀναγράφουν εἰς διαταγή τῆς «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΑΚΤΙ-
ΝΕΣ» καί ὄχι στό ὄνομα τοῦ περιοδικοῦ.

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

Ἔτος 72ον

ΙΟΥΛΙΟΣ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2009

Ἀριθ. 703

ΟΙ ΚΟΡΥΦΕΣ ΤΡΑΒΟΥΝ ΤΟΥΣ ΚΕΡΑΥΝΟΥΣ

Δέν εἶχε ἄδικο ἐκεῖνος πού ἔγραψε ὅτι: «Εἶναι πανάρχαιο καί ἀκατάλυτο "ἔθος" τοῦ τόπου μας οἱ πνευματικές φυσιογνωμίες, γενικά οἱ ἄνθρωποι μέ ἀξία, νά χτυπιοῦνται ἀλύπητα, συχνά μέ βανανσότητα καί κάποτε μέ χυδαιότητα. Ὁ ὀστρακισμός, ἡ λοιδορία, τό κώνειο εἶναι ἐπινοήσεις καί ἔννοιες ἐλληνικές. Ἀκόμη καί ὁ λίβελος, λέξη λατινική, ἐδῶ ἔκανε θραύση παρὰ στήν Ρώμη κι ἐξακολοθεῖ μέχρι σήμερα νά πλήττει τήν ἀξία καί τήν μεγαλοσύνη. Τό κώνειον, πού θανάτωσε στά βαθιά γηραιά τους τόν Σωκράτη καί τόν Φωκίωνα, τό ἥπιαν ἔκτοτε, ἔστω μέ ἔννοια μεταφορική, πάρα πολλοί Ἕλληνες μέ ἀξία. Ὁ ὀστρακισμός, ἀπό τούς πιό γνωστούς θεσμούς τῆς Ἀθήνας τοῦ πέμπτου αἰῶνα, δέν σταμάτησε στόν Ἀριστείδη, στόν Θεμιστοκλῆ ἢ στόν Θουκιδίδη, ἀλλά ἰσχύει ὥς τίς ἡμέρες μας. Ὅλοι, ἢ σχεδόν ὅλοι, οἱ πραγματικά μεγάλοι καί ἀξιοί Ἕλληνες - συγγραφεῖς, ποιητές, πολιτικοί, ἐπιστήμονες, καλλιτέχνες, ἀγωνιστές - ἔλαβαν,

ὅσο ζοῦσαν, ὡς ἀνταμοιβή γιά ὅσα καλά καί χρήσιμα πρόσφεραν στόν τόπο, τό πικρό ποτήρι τῆς ἀχαριστίας, πού ὅταν δέν ἐκφραζόταν μέ δολοφονικές ἀπόπειρες, διώξεις, μπουντρούμια φυλακῶν καί ἐξορίες, "περιοριζόταν" σέ συκοφαντίες, ἐξευτελισμούς, βανανσότητες, μικρόψυχες κριτικές. Ὁρισμένοι μάλιστα ὥς καί πρόσφατα ἀκόμα ὑβρίσθηκαν καί νεκροί...».

* * *

Αὐτός εἶναι πάντα ὁ κλῆρος τῶν ἀληθινά μεγάλων: Νά διώκωνται, νά ὑβρίζωνται, νά συκοφαντοῦνται, νά προπηλακίζωνται. Νά μή γίνωνται δεκτοί καί νά ἀπορρίπτονται. Ἀντί νά προκαλοῦν τόν θαυμασμό, ἄθελά τους προκαλοῦν τόν φθόνο. Εἶναι ἱστορικά βεβαιωμένο πῶς, ὅπως κυριαρχεῖ τό πάθος καί ἡ μικρότης, εἶναι «λάθος» νά εἶσαι προσωπικότης, νά εἶσαι μέγας καί νά ἀγωνίζεσαι γιά τά μεγάλα. Οἱ μικροί στήν ψυχή δέν δέχονται τούς μεγάλους καί δέν ἀνέχονται τό ἠθικό, τό πνευμα-

τικό μεγαλειό. Τούς έρεθίζει. Δέν είναι τό κλίμα τους. Δέν είναι στήν ψυχο-σύνθεσή τους, στά μέτρα τους. Καί έπειδή δέν μπορούν νά τό φθάσουν, τό έχθρεύονται, τό πολεμοῦν. Θέλουν νά τό καταργήσουν.

Αὐτό εἶναι τό τραγικό, τό ἀπάνθρωπο, τό διαβολικό, θά λέγαμε. Δέν σκέπτονται καί δέν ἐπιδιώκουν νά ἀποκτήσουν καί αὐτοί κάτι ἀπό τό μεγαλειό τῆς ἀρετῆς, τῆς ἀγιότητος, τῆς ψυχικῆς ἀνωτερότητος. Κάτι τόσο φυσικό στόν σωστό ἄνθρωπο. Δέν βάζουν στόχο τους νά φθάσουν ἢ νά πλησιάσουν τοὺς μεγάλους. Ἡ πιό μεγάλη τους χαρά καί ἡ πιό βαθειά τους ικανοποίηση δέν εἶναι νά φθάσουν τοὺς ἄλλους. Εἶναι νά τοὺς μειώσουν, νά τοὺς βλάψουν. Ἐπιδιώξῃ τους νά ταπεινώσουν, νά συκοφαντήσουν νά ἐξευτελίσουν τοὺς μεγάλους, τοὺς ικανούς, τοὺς ἄξιους. Ἀρνοῦνται στόν ἄλλον τό δικαίωμα, ἔστω κι ἂν εἶναι ἀξιότερός τους ἢ μᾶλλον ἐπειδή εἶναι ἀξιότερός τους, νά κατέχῃ ἓνα ἀξίωμα, μιᾶ καίρια θέση. Κάνουν τό πᾶν γιά νά τόν ταπεινώσουν. Ἐτσι νομίζουν πῶς ἐπιπλέουν. Πιστεύουν πῶς ψηλώνουν, ὅταν κονταίνουν τοὺς ἄλλους.

Καί αὐτό δέν συμβαίνουν μόνο μέ τά μεμονωμένα ἄτομα. Συμβαίνει μέ ὁργανωμένα σύνολα, συλλόγους, ὁργανισμούς καί κράτη. Οἱ ὑπεύθυνες ἐκκλησιαστικές θέσεις, οἱ ἀνώτερες δημόσιες ὑπηρεσίες, τά μεγάλα ἀξιώματα ἐπισύρουν πάντοτε τόν φθόνο, τήν ζήλια, τήν ἀντιπάθεια. Ὅσο πιό ψηλά ἀνεβαίνει κανείς, τόσο πιό πολλοὺς ἐχθρούς

σωρεύει. Ὁ μέγας στά χαρίσματα, στίς ικανότητες, συγκεντρώνει τόν φθόνο τῶν μετρίων, τῶν μικρῶν. Ἡ μικρότης τους δέν τοὺς ἐπιτρέπει τήν ἀναγνώριση. Φουντώνει μέσα τους τό πάθος τῆς ζήλιας. Καί ἀμέσως μπαίνει σέ λειτουργία ἡ μηχανή τῆς κατασυκοφαντήσεως. Ἀρχίζει ἡ τακτική τῆς φθορᾶς. Συγκεκαλυμμένη ἢ ἀνοιχτή ἡ πολεμική τῆς μειώσεως τοῦ ἄλλου. Φανταστικά ἢ καί πραγματικά ἐλαττώματα ἢ μικροδυναμίες ἐξογκώνονται καί μεγαλοποιοῦνται. Δέν διστάζουν νά διαστρέψουν ἀκόμα καί τά χαρίσματα καί νά τά παρουσιάσουν σάν ἐλλείψεις.

* * *

Αὐτός δυστυχῶς, εἶναι ὁ κληρὸς τῶν μεγάλων. Οἱ κορυφές τραβοῦν τοὺς κεραυνούς. Πόσοι μεγάλοι —καί ὅσο πιό μεγάλοι τόσο καί περισσότερο— δέχθηκαν τά πυρά τῆς συκοφαντίας, τῆς πιό ποταπῆς διαβολῆς! Εἶδαν τό ἀνιδιοτελές ἔργο τους —κοινωνικό, ἐθνικό, ἐκκλησιαστικό— νά διαβάλλεται, νά διαστρέφεται ἢ νά περιφρονῇται. Ἀντίκρισαν τόν ἰδρώτα τους νά γίνεται λάσπη, ἀπό ἀμελητέες ἀλλά ἐμπαθεῖς μετρίότητες.

Πιό πολύ ἀπό τό κύνειο φοβήθηκε ὁ Σωκράτης —καί κάθε ἀγωνιστής τοῦ καλοῦ καί τῆς τιμότητος— τόν φθόνο, τήν εὐτέλεια τῆς διαβολῆς, τῆς λασπολογίας. Μέ πόσο πόνο πρόφερε ἐκεῖνο τό: «Οὐ θεμιτόν ἐστὶν ἀμείνονι ἀνδρὶ ὑπὸ χείρονος βλάπτεσθαι!». Θεωροῦσε ἀθέμιτο, ἀνέντιμο, ἀνήθικο, ὁ καλύτερος νά βλάπτεται ἀπό τόν χειρότερο.

Ὁ τίμιος ἀπὸ τὸν ἀνέντιμο. Ὁ νομοταγὴς ἀπὸ τὸν παράνομο. Ὁ ἄξιος νὰ παραμερίζεται ἀπὸ τὸν ἀνάξιο καὶ ἀσήμαντο. Ὁ ἀκέραιος νὰ ὑποσκελίζεται ἀπὸ τὸν καιροσκόπο. Πόσες μεγάλες ἐθνικὲς ἢ ἐκκλησιαστικὲς φυσιογνωμίες παραμερίσθηκαν, γιὰ νὰ ἀναρριχηθοῦν στὶς θέσεις τους μετριότητες ἢ καταφερτζήδες!

Κάτι τέτοιο ἀποτελεῖ πλήρη ἀνατροπὴ τῆς ἠθικῆς τάξεως. Θριάμβο τῆς ἀναξιοκρατίας. Τραυματίζει βαριά τὸ αἶσθημα τῆς δικαιοσύνης. Καὶ ὅταν παραμερίζεται ἡ ἔννοια τῆς δικαιοσύνης, τὸ αἶσθημα τοῦ δικαίου, τότε δὲν ἔχουμε πιά συντεταγμένες κοινωνίες. Ἔχουμε κυριαρχία τῆς ζούγκλας, ἀποθράσυνση τῶν ὑπανθρώπων.

* * *

Πόσες εὐγενικὲς ψυχὲς λύγισαν ἀπὸ τὴν δικαίωση τοῦ ἀδίστακτου, τοῦ θρα-

σύ, τοῦ ἀγροίκου! Πόσοι ἀποτραβήχθηκαν διακριτικὰ στὸ περιθώριο ἀπὸ ἠθικὴ εὐαίσθησία, ἀηδιασμένοι ἀπὸ τὴν εὐτέλεια, τίς μεθόδους ὑπονομεύσεως καὶ τίς ἀντιζηλίες τῶν συναδέλφων! «*Κέκμηκα (κουράσθηκα) καὶ λόγῳ καὶ φθόνῳ μαχόμενος*», ἔγραφε ἡ λεπτὴ, εὐαίσθητη καὶ βαθιὰ καλλιεργημένη ψυχὴ τοῦ ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου σὲ ἀνάλογη περίπτωση. Αὐτὸς ποῦ ἔτρεμε στὴν σκέψη νὰ «*εὐδοκίμοῦν οἱ πίθηκοι καὶ νὰ ἡρεμοῦν οἱ λέοντες*», ὅμως τὸ θεωροῦσε καὶ ἀναξιοπρεπὲς νὰ συγκρούεται μὲ τὴν μικρότητα. Τὸ λιοντάρι νὰ παλεύη μὲ λασπωμένους χοίρους. Γι' αὐτὸ καὶ «*ὑπεχώρησε μπροστὰ στὸν φθόνον*». Καὶ ἦταν ἐπόμενο. Τὰ λιοντάρια μάχονται σὲ καθαρό ἔδαφος, ὄχι μέσα στὸν βοῦρκο. Κι ἀλλοίμονο στὴν κοινωνία ποῦ ἀνέχεται, ἀρέσκεται καὶ δικαίῳνει τὸν βοῦρκο.

Γ.Β.Μ.

ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΣΤΙΣ ΗΜΕΡΕΣ ΜΑΣ

Ο μήνας Ιούλιος φέρνει στην μνήμη τα γεγονότα που έλαβαν χώρα στη μεγαλόνησο Κύπρο πρό 35 ετών, την συνεχιζόμενη κατοχή του βορείου τμήματος του νησιού, τούς 1619 Έλληνες και Κυπρίους στρατιωτικούς και πολίτες που φέρονται ως άγνωστοί έκτοτε.

Στά τριάντα πέντε έτη που μεσολάβησαν πολλά γεγονότα ακολούθησαν, συνομιλίες στα πλαίσια του Όργανισμού Ηνωμένων Εθνών για να δοθεί κάποια λύση χωρίς κανένα ουσιαστικό αποτέλεσμα. Σήμερα έν έτει 2009 ή τουρκική άπειλή για την Κύπρο είναι ύπαρκτή και οι διαθέσεις των έξ άνατολών γειτόνων μας είναι πάντοτε έπεκτατικές.

Συγκεκριμένα ή σοβαρότερη άπειλή για την ασφάλεια της Κύπρου είναι: Η συνεχιζόμενη κατοχή του βορείου τμήματος αυτής μέ ίσχυρές δυνάμεις άνερχόμενες σέ 43.000 όπλίτες.

Η δημογραφική άλλοίωση στό βόρειο τμήμα μέ τόν έποικισμό Τούρκων μεταναστών και την παρεμπόδιση έπιστροφής των προσφύγων σέ αυτό και στό νότιο τμήμα μέ την προώθηση λαθρομεταναστών.

Ο έλληνισμός στά κατεχόμενα έδάφη που άποτελοΰσε την μεγάλη πλειοψηφία

άφανίστηκε, πέραν των 250.000 Τούρκων έποίκων που κατακλύζουν τό νησί.

Οί έλεύθερες περιοχές δέχονται μία άνευ προηγουμένου εισβολή λαθρομεταναστών άπό τά κατεχόμενα (περίπου 4000 κάθε χρόνο).

Η Τουρκία έθεσε την στοχοθεσία της για την Κύπρο άπό την δεκαετία του 1950 μέ τίς εκθέσεις του Νιχάτ Έρίμ συμβούλου του τότε Τούρκου Πρωθυπουργού Μεντερές για τό κυπριακό πρόβλημα (συνετάχτησαν τό έτος 1956).

Τό γραφείο «άνάκτηση της Κύπρου», τό όποίο άνήκει στην ύπηρεσία Είδικοΰ Πολέμου του Τουρκικοΰ Γενικοΰ Έπιτελείου ίδρύθηκε τό 1958.

Τέθηκε ως στρατηγικός στόχος ό πολιτικός και στρατιωτικός έλεγχος της Κύπρου και ή άνατροπή της πληθυσμιακής ύπεροχής των Έλλήνων για λόγους που σχετίζονται μέ την έπίτευξη του στόχου αυτού, καθώς και ή ασφάλεια της Τουρκίας και ιδιαίτερα των νοτίων άκτών αυτής και ή προώθηση των συμφερόντων της στην Άνατολική Μεσόγειο.

Η Τουρκία προώθησε μέ έπιμονή την στοχοθεσία της και έπέτυχε σέ μεγάλο βαθμό την ύλοποίησή της. Μέ τίς συν-

θήκες Έγγυήσεως καί Συμμαχίας τοῦ ἔτους 1960 ἐπέτυχε:

α) Ἐπεμβατικά δικαιώματα καί διατήρηση στρατευμάτων στό νησί.

β) Τήν λειτουργική διχοτόμηση μέ τό δικαίωμα ἀρνησικυρίας τοῦ Τούρκου ἀντιπροέδρου, τίς χωριστές πλειοψηφίες στή Βουλή, τοὺς χωριστοὺς ἐκλογικοὺς καταλόγους, τά χωριστά δημοτικά συμβούλια.

Μέ τήν εἰσβολή τό θέρος τοῦ 1974, τήν κατοχή τοῦ βορείου τμήματος τόν ξεριζωμό τῶν Ἑλλήνων, τόν ἐποικισμό, τήν δημιουργία παρανόμου καθεστώτος ἐπέτυχε καί τήν γεωγραφική διχοτόμηση.

Μέ τό σχέδιο ἐπιλύσεως τοῦ Κυπριακοῦ (γνωστοῦ ὡς σχέδιον Ἀνάν), ἐάν υἱοθετεῖτο τό 2004 ἡ Τουρκία θά ὀλοκλήρωνε τοὺς στόχους της, μέ τόν ἀφοπλισμό τῆς Κύπρου, τήν ἐνίσχυση τῶν ἐπεμβατικῶν δικαιωμάτων της καί τοῦ ρόλου τῆς κηδεμονίας της, τήν ἐπέκταση τῶν κυριαρχικῶν δικαιωμάτων της στόν θαλάσσιο καί ἐναέριο χῶρο τῆς Κύπρου, μέ τήν νομιμοποίηση καί τήν συνέχιση τοῦ ἐποικισμοῦ.

Αἰτία τῶν δεινῶν καί τῆς ὅλης κακοδαιμονίας στήν Κύπρο εἶναι ἡ μεγάλη στρατηγική σημασία τῆς γεωγραφικῆς θέσεώς της καί ἡ φυσική της ἀδυναμία νά ἀντιμετωπίσει τίς ἀπειλές ἰσχυρῶν Δυνάμεων, ἐκείνων πού ἐπιζητοῦν τόν ἐλεγχό της γιά τήν ἐξυπηρέτηση ἰδίων συμφερόντων, ὅπως συμβαίνει μέ τήν

Τουρκία καί τήν Μεγάλη Βρετανία στίς ἡμέρες μας.

Εἰδικώτερα ἡ στρατηγική σημασία τῆς Κύπρου προέρχεται καί ἀπό τήν γειτνίασή της μέ τήν ἀσταθῆ περιοχὴ τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, ἀπό ὅπου ἐνδέχεται νά προκύψουν ἀπειλές γιά τήν ἀσφάλειά της.

Τό θέμα τῆς ἀσφαλείας τῆς Κύπρου παρουσιάζει τήν ἐξῆς ἰδιοτυπία. Στήν Κύπρο ἀσκεῖται κυριαρχία ἀπό τέσσαρες Δυνάμεις: τήν Κεντρικὴ Διοίκηση στίς ἐλεύθερες περιοχές αὐτῆς, τήν Τουρκία στίς καταχόμενες περιοχές, τό Ἑνωμένο Βασίλειο στίς βρετανικὲς βάσεις, τά Ἑνωμένα Ἐθνη στήν οὐδέτερη ζώνη.

Οἱ ἀπειλές γιά τίς ὁποῖες γίνεται λόγος, πού σχετίζονται μέ τήν ἀσφάλεια τῆς περιοχῆς, συνίσταται κυρίως ἀπό τήν τρομοκρατία, τήν διάδοση ὅπλων μαζικῆς καταστροφῆς, τό ὀργανωμένο ἔγκλημα, τήν διακίνηση ναρκωτικῶν καί παρανόμων μεταναστῶν.

Εἶναι ἀπειλές ἀσαφεῖς, πολύμορφες, λιγότερο εὐδιάκριτες καί προβλέψιμες. Ἡ ἀντιμετώπισή τους ἀπαιτεῖ συλλογικὴ προσπάθεια στό διεθνὲς ἐπίπεδο στόν τομέα τῶν πληροφοριῶν.

Ἡ ἐνίσχυση τοῦ γεωπολιτικοῦ βάρους τῆς Τουρκίας στήν εὐαίσθητη περιοχὴ τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου τῆς προσδίδει πλεονεκτήματα στίς σχέσεις της μέ τίς Ἑνωμένες Πολιτεῖες, τήν Εὐρωπαϊκὴ Ἑνωση καί τήν βορειοατλαντικὴ συμμα-

χία (NATO) εις βάρος της Κύπρου καί της Ελλάδας, τῶν ὁποίων τόν ρόλο στήν περιοχή μας ἐπιδιώκει νά ἐκμηδενίσει.

Γιά τήν ἀντιμετώπιση αὐτῆς τῆς καταστάσεως ἀπό ἐλληνικῆς πλευρᾶς ἀπαιτεῖται σοβαρότητα, ἐθνική ὁμοψυχία, ὑπευθυνότητα στήν ἄσκηση τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς χώρας, γιά τήν ἐξουδετέρωση τῶν δολίων σκοπῶν τῆς γείτονος χώρας.

Στήν αἰσιόδοξη καί καλοπροαίρετη διάθεση τοῦ λαοῦ μας ἀνάγεται καί τό φαινόμενο, σέ κάθε ἀλλαγὴ στήν κορυ-

φή τῆς ἡγεσίας φίλων καί ἰσχυρῶν λαῶν, τῆς καλλιέργειας μιᾶς ἀκαθόριστης ἐλπίδας σύμφωνα μέ τήν ὁποία οἱ νέοι ἰσχυροὶ ἄνδρες τῶν καιρῶν μας θά ὀδηγήσουν στήν ἐξεύρεση δικαίας λύσεως τοῦ κυπριακοῦ προβλήματος, γιά νά ἀκολουθήσει μετ' ὀλίγον ἡ διάψευση ἐλπίδων καί ἡ ἀπογοήτευση.

Στήν πολιτικὴ ζωὴ τῶν ἰσχυρῶν λαῶν ἐπικρατοῦν κατὰ κανόνα τά γεωπολιτικά των συμφέροντα καί ὄχι οἱ ἀρχές τῆς αὐτοδιαθέσεως καί ἀνεξαρτησίας τῶν ἄλλων λαῶν.

ΒΑΣΙΛ. Κ. ΣΤΑΘΑΚΗΣ

ΑΠΛΑ ΔΥΟ ΛΟΓΙΑ

Ἄκουσε, Κύριε! Νύχτα. Θά σοῦ πῶ,
χωρίς τραγούδι ἀπόψε καί σκοπό,
ἀπλά δυό λόγια μέσ' ἀπ' τήν καρδιά μου,
στή νύχτα πού σωπαίνει ὀλόγυρά μου.
Τ' ὀρνίθι λάλησε, μά ἐγώ δέν κλείνω μάτι.
Εἶν' ἡ ψυχὴ μου προσευχὴ γεμάτη.
Θέλω πατέρα νά σέ πῶ ξανά,
χωρίς κυμβάλων ἤχους κι ὠσαννά.
Πατέρα, σάν παιδί σου, νά σέ κρᾶξω,
καί μόνο ἀπλά κι ἀθῶα νά σέ κυττάξω.

Ὁ πόθος μου δέν σοῦμεινε κρυφός.
Τόν ἔστησα μπροστά σου μέσ' στό φῶς.
Κι οὐδέ τά λάθη μου ἔμειναν κρυμμένα,
σέ Σένα τά φανέρωσα ἓνα - ἓνα.
Τό κάθε δάκρυ πού ἔσταξε καυτό,
δέν ἔλεε πῶς γοργά θά γιατρευτῶ;
Πατέρα μου, τ' ἀλέτρι σου ἔχει ὀργώσει
βαθιά, μέ τ' ἀτσαλένιο του γυνί.
Ἄς στάξουν χάρης δρόσο οἱ οὐρανοί,
καρπούς γλυκοῦς κι ἀμέτρητους νά δώση!

Γ. ΒΕΡΙΤΗΣ

ΑΠΟ ΤΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἡ ἐποχή μας, ὅπως διαμορφώθηκε τὶς τελευταῖες δεκαετίες, καὶ ἰδιαίτερα τὰ μεταπολεμικὰ χρόνια, ἔχει ἀνυψώσει τὴν ἔρευνα τῆς ἱστορίας σὲ ἐπίπεδο θὰ λέγαμε καθαρά ὑπαρξιακό. Γιατί ὁ μεταπολεμικὸς ἄνθρωπος, παρὰ τὶς τόσες ἐπιτυχίες καὶ κατακτήσεις πού σημείωσε μὲ τὴν ἐπιστήμη, σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς, τὰ τελευταῖα πενήντα μεταπολεμικὰ χρόνια, παρὰ τὶς τόσες κατακτήσεις τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς τεχνολογίας, πού τὶς ζήσαμε καὶ τὶς ζοῦμε ὅλοι μας καὶ ἀπολαμβάνουμε τὰ ἀγαθὰ τους καθημερινά, βλέπει παρὰλληλα νὰ σαλεύει τὸ ἔδαφος κάτω ἀπὸ τὰ πόδια του, ἀντιμετωπίζοντας τὴν τόσο ἐμφανῆ ροϊκότητα καὶ μεταβατικότητα τῆς ἐποχῆς μας, ἰδίως μετὰ τὴν κατάρρευση τῶν κρατῶν τοῦ ὑπαρκτοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ τοῦ κομμουνισμοῦ.

Ἔτσι ὁ ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς μας βρίσκεται στὴν ἀνάγκη νὰ ἀναζητήσει οὐσιαστικότερα καὶ μονιμότερα ἐρείσματα στὴ ζωὴ του, ἀναζητᾷ σταθερότερο προσανατολισμό, ψάχνει νὰ βρεῖ ἐπίμονα διέξοδο στὰ τόσα ἀδιάξοδα πού τὸν περιζώνουν, ψάχνει ν' ἀνακαλύψει

κανόνα πορείας καὶ κακὸνὰ ζωῆς, γιὰ νὰ πάψει νὰ παραδέρνει ἀκυβέρνητος καὶ ἀπελπισμένος μπροστὰ στὰ νιτσεϊκὰ βάραθρα τοῦ Τίποτα καὶ τοῦ Μηδενός καὶ μπροστὰ στὸ φοβερὸ ἀνοιγμα τῆς ἀποτρόπαιης ἀβύσσου.

Καὶ στὴν προσπάθειά του αὐτὴ νὰ ξεπεράσει τὴν κρίση, στρέφεται πρὸς τὸ παρελθόν, στρέφεται πρὸς τὴν ἱστορία καὶ ἀναζητᾷ νὰ φωτιστεῖ ἀπὸ ὁμολογες ἐποχές, προκειμένου νὰ ἀντλήσει ἐμπειρίες καὶ διδάγματα.

Ὁ 17ος αἰώνας ἦταν ὁ αἰώνας τῶν Μαθηματικῶν, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι εἶχε νὰ παρουσιάσει κοντὰ σὲ μεγάλα ὀνόματα τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν καὶ μεγάλες προσωπικότητες τοῦ πνεύματος μὲ ἔντονες θρησκευτικὲς ἀναζητήσεις ὅπως ἦταν στὴ Γαλλία ὁ Μπλαίζ Πασκάλ, ὁ Μποσσνέ, ὁ Φενελόν, ὁ Κορνέιγ, ὁ Λαμπρυνιέρ καὶ ἴσως μερικοὶ ἄλλοι. Ὁ 18ος ὑπῆρξε, στὸν κοινωνικὸ τομέα, ὁ αἰώνας τοῦ ἀστικοῦ φιλελευθερισμοῦ μὲ τὴ Γαλλικὴ Ἐπανάσταση καὶ στὸν ἐπιστημονικὸ καὶ πνευματικὸ τομέα, ὁ αἰώνας τῆς βιολογίας καὶ τῆς θεοποίησης τοῦ Ὁρθοῦ Λόγου. Ὁ 19ος αἰώνας ὑ-

πῆρξε ὁ αἰώνας τῆς λατρείας τῆς ἐπιστήμης στό σύνολό της. Ἀλλά ὁ 20ός αἰώνας, στάθηκε ὁ αἰώνας τῶν κοινωνικῶν ἀνακατατάξεων καί τῆς διάψευσης τῶν ἐλπίδων γιά ἕναν καλύτερο καί δικαιοῦτερο κόσμο (ἡ Μεγάλη Ρωσική Ἐπανάσταση ἢ ἀντεπανάσταση, μέ τήν ἀπρόσμενη καί μηδενιστική ἀπόληξή της, δίνει μιά τραγική διάσταση στήν πιό μεγάλη καί κοσμογονική κοινωνική ἀνατροπή τοῦ αἰῶνα μας). Συνακόλουθα ὁ 20ός αἰώνας ὑπῆρξε ὁ αἰώνας τῆς κατάρρευσης τῶν πολιτικῶν ιδεολογιῶν, παράλληλα ὁμως καί ὁ αἰώνας τῆς τεχνολογίας, ἀλλά καί τῆς ἀβεβαιότητας γιά τό αὖριο, ὁ αἰώνας τῆς καθημερινῆς ἀνησυχίας καί ἀγωνίας, συναισθήματα καί ψυχικές καταστάσεις πού ὁδηγοῦν πολλές φορές τόν ἄνθρωπο σ' ἕνα ἀβάσταχτο ἄγχος καί σέ μιά καθαρὰ θρησκευτικῆς ὑψῆς μεταμέλεια καί συντριβή.

* * *

Ἄν ρίξουμε μιά πιό ἐπισταμένη καί προσεκτική ματιά στούς δυό τελευταίους αἰῶνες, γιά νά προσδιορίσουμε ἐπακριῶς τό πνευματικό τους στίγμα, θά διαπιστώσουμε ὅτι ὁ 19ος αἰώνας σφραγίζεται μ' ἕνα περισπούδαστο γιά τήν ἐποχή του βιβλίο καί μέ μιά τραγική, στίς συνέπειές της, ἐξαγγελία.

Τό βιβλίο εἶναι τό περίφημο ἔργο τοῦ Γάλλου φιλοσόφου Ἐρνέστου Ρενάν

πού, γραμμένο ἀρκετά χρόνια πρίν, πρωτοπαρουσιάστηκε στή Γαλλία τό 1890. Μέ τόν πολυσημάτο τίτλο του «Τό Μέλλον τῆς Ἐπιστήμης», ὁ Ρενάν προλέγει μέ κομπασμό ὅτι ἡ ἐπιστήμη, στά χρόνια πού ἔρχονται, θά λύσει ὅλα τά προβλήματα τοῦ ἀνθρώπου, μέ ἀποτέλεσμα ἡ θρησκεία νά ξεπεραστεῖ ἐντελῶς ἀπό τά πράγματα. Ἀποτέλεσμα τῆς παντοδυναμίας τοῦ ἐπιστημονικοῦ αὐτοῦ θετικισμοῦ ἦταν ἡ ἀπιστία σέ εὐρύτερα στρώματα, καί στόν τόπο μας καί στήν Εὐρώπη, καί ὁ ἀποκλεισμός κάθε ἔννοιας ὑπερφυσικοῦ στούς κύκλους τῶν ἀνθρώπων τῆς διανόησης καί τῆς λογοτεχνίας.

Ἡ ἐξαγγελία, ἐξ ἄλλου, βαρυσήμαντη στήν ἀπολυτότητά της καί τραγική στήν ἀπλοϊκότητά της, ἀλλά καί ἀποφασιστική ὡς ἕνα σημεῖο γιά τίς ἐπιδράσεις πού ἄσκησε στά πνεύματα καί στίς καρδιές, σέ πανευρωπαϊκή κλίμακα, τήν ἐποχή ἐκείνη, ἦταν ἡ διακηρύξη τοῦ Γερμανοῦ Φιλοσόφου Φρ. Νίτσε γιά τό «θάνατο τοῦ Θεοῦ», πού ἤρθε νά σφραγίσει ἀποφασιστικά τόν κατά πάντα ἐπηρμένο καί ξιπασμένο αὐτόν αἰῶνα.

* * *

Ἀλλά εὐτυχῶς ὅτι ὁ 20ός αἰώνας στάθηκε πιό συνεσταλμένος, πιό συγκρατημένος καί πιό σεμνός στίς διακηρύξεις του καί στίς διαπιστώσεις του.

Ήταν αρκετό νά περάσουν λίγα μόνο χρόνια μετά τήν εἴσοδο τοῦ κανοῦργιου τούτου αἰῶνα γιά νά ἔρθει ὁ μέγας Γάλλος Φιλόσοφος Ἀνρί Μπερξόν, πού θά βροντοφωνάξει καί θά καταδείξει ὅτι ἡ ἐπιστήμη καί ὁ θετικισμός, καί συνακόλουθα ὁ ματεριαλισμός καί ὁ ὀρθολογισμός, δέν εἶναι σέ θέση νά συλλάβουν τή βαθύτερη ὄψη τῆς πραγματικότητας. Ὁ ὀρθολογισμός, ὅπως τόνιζε ὁ Μπερξόν στή περίφημη μαθήματά του στή Σορβόνη, στίς ἀρχές τοῦ αἰῶνα συλλαμβάνει τήν ἐπιπόλαιη καί ἐντελῶς ἐξωτερική ὄψη τῆς πού εἶναι σταθμητή, ὕλική καί χωρική, γιά νά καταλήξει καί ἀποδείξει ὅτι τή βαθύτερη ὄψη τῆς πραγματικότητας μπορεῖ νά τή συλλάβει ὄχι ἡ διανόηση καί ὁ ὀρθολογισμός, ἀλλά ἡ διαίσθηση, πού εἶναι κατά τόν Μπερξόν τό ἀνώτατο ὄργανο τῆς ἀνθρώπινης γνώσης, μέ τό ὅποιο μποροῦμε νά ξεπεράσουμε τό «γίγνεσθαι» τῆς πραγματικότητας. Ἔτσι ὁ Μπερξόν διακήρυττε τήν ἀντίληψη ὅτι τήν πραγματική καί κύρια, τή ζωτική ἀλήθεια γιά τήν οὐσία τῆς ζωῆς καί τοῦ κόσμου, δέν μπορεῖ νά τή συλλάβει ἡ διάνοια καί γι' αὐτό τό λόγο ἀρνιόταν στήν ἐπιστήμη τήν ἀρμοδιότητα νά λύσει τό μεγάλο μυστήριο τοῦ Κόσμου καί τῆς ζωῆς.

* * *

Ἀποτελεσμα τῶν φιλοσοφικῶν ἀντιλήψεων τοῦ Μπερξόν, πού ἐπηρέασαν

βαθύτατα τήν ἐπιστήμη καί τή φιλοσοφία, ὑπῆρξε ἡ ἐπίδραση πού ἄσκησαν στούς διανοομένους καί τούς λογοτέχνες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καί στή Γαλλία, ἀλλά καί στήν Εὐρώπη γενικότερα, καί ἡ στροφή πού ἔφεραν πρός τίς μεταφυσικές καί θρησκευτικές ἀναζητήσεις. Αὕτη τή στροφή εἶναι πού συνέλαβε μέσα ἀπό τό «κελλί» του ἡ κριτική ὀξυδέρκεια τοῦ Κωστή Παλαμά. «Τριάντα χρόνια ἐδῶ μέσα στό κελλί τό στενό/ἔμπασα ὅλη τήν πλάση, πέλαο, γῆς, οὐρανό» τραγουδάει ὁ Παλαμάς. Καί πράγματι μέ τήν πνευματική του ὁσφρηση πρῶν ἀκόμη ἀρχίζει τή διδασκαλία του γιά τήν «ἐνόραση» ὁ Bergson, ὁ Παλαμάς ἐπισήμανε τήν καινούργια πνοή πού ἄρχιζε τότε νά χαρακτηρίζει τά Γαλλικά Γράμματα. Πράγματι γιατί μέ τό κίνημα τοῦ Συμβολισμοῦ πού εἶχε προηγηθεῖ εἶχε ἀνοίξει ὁ δρόμος πρός μιᾶ ἐσωτερικότερη ποίηση, μέ μύριους τότε ἐκπροσώπους τῆς τόν Πῶλ Βερλαίν, τόν Ἀρθ. Ρεμπώ (πού τόσο αποφασιστικά ἐπηρέασε τόν Πῶλ Κλωντέλ στίς καθαρά θρησκευτικές ἀναζητήσεις του) καί τόν Στεφ. Μαλλαρμέ, πού ὁδήγησε σέ εὐρύτερες μεταφυσικές καί χριστιανικές ἀναζητήσεις τά ἀμέσως ἐπόμενα χρόνια, μέ τούς ποιητές Φρ. Ζάμ, Πῶλ Κλωντέλ, Σάρλ Πεγκύ καί τόν πεζογράφο Ἑρνέστο Ψυχάρη, τόν ἐγγονό τοῦ Ἑρν. Ρενάν καί γιό τοῦ δικοῦ μας Γιάννη Ψυχάρη. Γι' αὐτό

ἀκριβῶς ὁ Κωστής Παλαμᾶς θά σημειώσει μέ πολλήν ὀξυδέρκεια, σ' ἓνα ἄρθρο του στήν «Ἐφημερίδα» τοῦ Δημ. Κορομηλά τό 1894, τά ἀκόλουθα: «Ὡς γνωστόν οἱ τῆς νέας γενεᾶς καί ἀλλαχοῦ, ἀλλ' ἰδίως ἐν Γαλλία, συγγραφεῖς καί ποιηταί καί φιλόσοφοι, διά παραδόξου μετατροπῆς τῶν πνευμάτων, ἐμπνέονται μᾶλλον ἐκ τῆς μεταφυσικῆς, ἢ ὅποια ὄχι μόνον δέν ἀνήκει εἰς τό παρελθόν, ἀλλά καί νέας τρίβους διανοίγει διά τό μέλλον καί ἐκ τῆς θρησκείας ἢ ἐκ τῆς θετικῶφρονος φιλοσοφίας καί ἐπιστήμης. Οἱ νέοι συγγραφεῖς καί φιλόσοφοι κατά τῆς ἐπιστήμης ἰδίᾳ ἐπιτίθενται, προσθέτει ὁ Παλαμᾶς, κατηγοροῦντες αὐτήν ὡς «χρεοκόπον», ὡς μή τηρήσασαν τάς ὑποσχέσεις της, οἰονεῖ περί νέας τινός ἐπὶ τά κρεῖττω ἀναπλάσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, τάς ὑποσχέσεις ἅς ἐπὶ τινα καιρόν πλεῖστοι ὅσοι ἐβάσισαν ἐπὶ τῆς δυνάμεως αὐτῆς».

* * *

Ἀπό τοὺς σπουδαίους αὐτοὺς ποιητές τῆς Γαλλίας πού ἀναφέραμε ἡ ἀπόσταση εἶναι πολύ μικρή γιά τήν πνευματική κατεύθυνση τῆς Εὐρώπης ἕως τήν ποίηση δύο μεγάλων ποιητικῶν ἀναστημάτων τοῦ αἰῶνα μας, τοῦ μεταφυτευμένου ἀπό τήν Ἀμερική στήν Ἀγγλία ποιητῇ Τ. Σ. Ἑλιοτ καί τοῦ Γερμανοῦ ποιητῇ Ράινερ - Μαρία Ρίλκε.

Ὁ Ἑλιοτ, πού δεσπόζει ἕως τίς μέρες μας ὡς μέγας ποιητής, δοκιμογράφος, μελετητής καί θεατρικός συγγραφέας, εἶναι ὁ δημιουργός τῆς μηδενιστικῆς, ἀλλά καί τόσο ἐκφραστικῆς γιά τήν ἀρχή τοῦ αἰῶνα μας «Ἑρημῆς Χώρας», παράλληλα ὅμως εἶναι καί ὁ δημιουργός τῆς «Τετάρτης τῶν Τεφρῶν», τῶν «Ποιημάτων τοῦ Ἀριέλ», τῶν «Δέκα χορικῶν ἀπό τό Βράχο», τῶν «Τεσσάρων Κουαρτέτων», τοῦ ἀριστουργηματικοῦ θεατρικοῦ ἔργου «Φονικό στήν Ἐκκλησία» καί πλήθους δοκιμίων του ἐξαιρετικῆς κριτικῆς ὀξυδέρκειας καί ἐμβέλειας. Γι' αὐτό τό λόγο δίκαια χαρακτηρίζεται ἀπό τόν δικό μας Νομπελίστα ποιητῇ Γιώργο Σεφέρη ὡς «ὁ ποιητής τῆς χριστιανικῆς ταπείνωσης καί συντριβῆς».

Ὁ δεύτερος μέγας ποιητής τοῦ αἰῶνα μας, ὁ Ρίλκε, εἶναι ὁ ποιητής τῆς μεταφυσικῆς ἀγωνίας, τοῦ θανάτου ἀλλά καί τῆς Θείας Χάρης, ἐκφράζοντας τάσεις καθαρά θρησκευτικῆς πού ἀντικαθρεφτίζονται στήν περίφημη ποιητική του σύνθεση «Τό βιβλίο τῶν Ὁρῶν». Χαρακτηρισμός τῶν τάσεων τοῦ ποιητῆ καί τῆς θρησκευτικῆς του πίστεως, εἶναι ἓνας καί μόνος πολυσήμαντος στίχος του ἀπό αὐτό τό ἔργο: «Ὡ Θεέ μου, σέ ἔχω ἀνάγκη ὅσο καί τό ψωμί».

* * *

Ἔτσι ἡ χριστιανική ἀντίληψη τοῦ Κόσμου καί τῆς Ζωῆς ἐκφράστηκε κατά

τά τελευταία μεταπολεμικά χρόνια με πνευματικές μορφές που κινήθηκαν τόσο στο χώρο της φιλοσοφίας όσο και στο χώρο της λογοτεχνίας. Από την άποψη αυτή έδεσποσαν στον πνευματικό χώρο της Ευρώπης ως πνευματικά αναστήματα πρώτου μεγέθους στην Αγγλία ο μεγάλος ποιητής Τ. Σ. Έλιοτ, ο μυθιστοριογράφος Α. Ζ. Κρόνιν, ο επίσης μυθιστοριογράφος Τσάρλς Μόργκαν, και ο περίφημος φιλόσοφος της Ιστορίας Άρνολντ Τόμπη. Ο σύγχρονος αυτός ιστορικός, παίρνει έντελως διαφορετική θέση απέναντι στο ιστορικό φαινόμενο του πολιτισμού. Δέχεται βέβαια ότι οι πολιτισμοί, όπως κάθε βιολογικός οργανισμός, περνούν και αυτοί από τα στάδια της γένεσης, της ανάπτυξης και της φθοράς (όπως συνέβηκε με τους δεκαέξι από τους είκοσιέναν πολιτισμούς που αναφέρει, οι οποίοι πέθαναν και εξαφανίστηκαν) και συμπαρασύρουν στη φθορά και στο θάνατο τις συνυφασμένες με αυτούς πνευματικές αξίες, αλλά μεταξύ των αξιών αυτών ζωής που συμπαρασύρονται στο θάνατο και στον αφανισμό, μόνο η θρησκεία, όπως τονίζει, παρουσιάζει διάρκεια και άνοχη, και τοῦτο διότι ενώ η κίνηση του πολιτισμού είναι κυκλική, η κίνηση της θρησκείας, όπως διεξοδικά και τεκμηριωμένα αναπτύσσει, είναι ευθύγραμμη και προχωρεί πάντοτε προς τα εμπρός. Και ως προς

τό σημείο αυτό ακριβώς ο Τόμπη, όπως τό διαπιστώνουμε σήμερα, δικαιώνεται έντελως από τά πράγματα.

* * *

Στή Γαλλία μεσουρανεῖ τά μεταπολεμικά χρόνια τό μεγάλο ποιητικό και θεατρικό αναστήμα του Πώλ Κλωντέλ, κυριαρχούν και δεσπόζουν μυθιστόρημα και άλλα βιβλία στοχασμού και κριτικής του μεγάλου μυθιστοριογράφου Φρ. Μωριάκ, επιβάλλονται, ως πνευματικά γεγονότα πρώτου μεγέθους, τά μεγάλα επίσης μυθιστορήματα του εξαίρετου μυθιστοριογράφου και διανοητή Ζώρζ Μερνανός, που τά σημαντικότερα μυθιστορηματά του, «Κάτω από τόν ήλιο του Σατανά» και τό «Ημερολόγιο ενός ιερέα του χωριού» όταν δημοσιεύτηκαν ξεσήκωσαν θύελλα συζητήσεων και προβληματισμών, πάνω σέ θεμελειικά προβλήματα του σημερινού ανθρώπου. Θά ανέφερα ακόμη τόν Ζώρζ Ντυαμέλ, μυθιστοριογράφο σπουδαῖο κριτικό και στοχαστή, τόν ιστορικό, μυθιστοριογράφο και κριτικό Daniel Rops τόν περίφημο ποιητή Πιερ Έμμανυέλ και τό φιλόσοφο του περσοναλισμού Έμμ. Μπουνιέ. Στή Γερμανία κατέχει μιὰ πολύ σημαντική θέση ο Ρομάνο Γκουαρντίνι, στην Ιταλία ο περίφημος συγγραφέας της «Ιστορίας του Χριστού» Τζιοβάννι Παπίνι στή Ρουμανία ο ιερέας μυθιστοριογράφος Βίρζιλ Τζεορτιών και στή Ρωσία ὕστερα από έναν περιλαμπρο άστερισμό

Ὁρθοδόξων συγγραφέων ὅπως ὁ Τουργ-
κένιερ, ὁ Γκογκόλ, ὁ Ντοστογιέφσκι
καὶ ὁ Τολστόϊ φτάνουμε στοὺς δυό με-
γάλους μυθιστοριογράφους τῆς ἐποχῆς
μας τὸν Μπόρις Πάστερνικ καὶ τὸν
Ἀλέξ. Σολζενίτσιν.

* * *

Θὰ θέλαμε ὅμως νὰ ἐπιμείνουμε λίγο
περισσότερο στὴ Γαλλία τῶν τελευταίων
χρόνων, ὅπου συνήθως ἡ διακίνηση καὶ
ἡ σύγκρουση τῶν ἰδεῶν εἶναι πιό ἐντο-
νὴ καὶ ἀντιπροσωπευτικὴ τῶν ρευμάτων
καὶ τῶν τάσεων πού ἐπικρατοῦν γενι-
κότερα σέ πανευρωπαϊκὴ κλίμακα. Ἀ-
νάμεσα στὶς κινήσεις πού συζητοῦνται
μέ εὐρύτατην ἀπήχηση εἶναι καὶ ἡ κί-
νηση τῶν «Νέων Φιλοσόφων», ἐνός φι-
λοσοφικοῦ κινήματος μέ χριστιανικὲς
τάσεις, πού σήμερα κατέχει μιὰ σημαν-
τικὴ θέση στό πνευματικὸ στερέωμα τῆς
Γαλλίας. Ἐπικεφαλῆς τῆς κίνησης αὐτῆς
βρισκόταν ἕως τὴν ἡμέρα τοῦ θανάτου
του τὸ 1980, ὁ Γάλλος Φιλόσοφος Μω-
ρίς Κλαβέλ, πού ὑποστήριξε ὅτι ἡ θρη-
σκεία εἶναι τὸ μόνο πού ἀπομένει στὸν
ἄνθρωπο, ὅταν τὸ κράτος καταστρέφει
τά πάντα καὶ ὅταν ὅλες οἱ ἰδεολογίες
ἔχουν τραγικὰ καὶ ἀνεπανόρθωτα δια-
ψευστεῖ. Τὴν κίνηση αὐτὴ τὴν πλαισιώ-
νουν οἱ διανοητὲς καὶ φιλόσοφοι Ἀν-
τρέ Γκλυξμά, Γκὺ Λαρντρῶ, Ζάν Πῶλ
Ντολέ, Ζάν Μαρί Μπενουά, Μπερνάρ
Ἀνρὺ Λεβὺ καὶ ἄλλοι. Βιβλία ἄκρως
ἐνδιαφέροντα μέ πρωτότυπη καὶ συγ-

χρονισμένη σκέψη καὶ ἐπιχειρηματολο-
γία, ὅπως «Ὅλοι τὴν ἔχουμε σκοτώσει»
τοῦ Κλαβέλ, «Ὁ Χρυσὸς Πίθηκος» τοῦ
Λαρντρῶ, «Ὁ Μάρξ πέθανε» τοῦ Μπε-
νουά, διαβάστηκαν σέ μεγάλη ἔκταση
καὶ προκάλεσαν πολλές καὶ γόνιμες συ-
ζητήσεις.

* * *

Οἱ πληροφορίες γιὰ τὴν ἐνδιαφέρου-
σα καὶ τόσο σημαντικὴ αὐτὴ κίνηση δέν
μας ἔρχονται μονάχα ἀπὸ τὸ Παρίσι,
μέ τὰ βιβλία πού προαναφέραμε καὶ μέ
τὰ διάφορα φιλοσοφικὰ καὶ λογοτεχνι-
κὰ περιοδικὰ. Ἀντικαθρεφτίζονται καὶ
ἐδῶ, ὅπως ἔγινε μ' ἓνα ἐντυπωσιακὸ
δημοσίευμα τῆς ἐφημερίδας «Τὸ Βῆμα»
τῆς 25ης Ἰανουαρίου 1981, στό ὁποῖο
ἀνάμεσα σέ ἄλλα διαβάζουμε καὶ τὰ
ἀκόλουθα: «Τὸ δίδαγμα τοῦ Κλαβέλ εἶ-
ναι ἀπλό, σημειώνει ὁ ἀνταποκριτὴς τῆς
ἐφημερίδας ἀπὸ τὸ Παρίσι, ξεκινώντας
ἀπὸ τὸ γκρέμισμα τῶν εἰδώλων, νὰ
ἀποδείξει ὅτι μόνο ἡ πίστη στό Θεό
μπορεῖ νὰ ἐγγυηθεῖ στὸν ἄνθρωπο αὐτό
πού ἡ φιλοσοφία καὶ ἡ ἐπιστῆμη δέ
μποροῦν νὰ τοῦ ἐξασφαλίσουν, τὴν ὑ-
παρξή του». Καὶ συνεχίζει ἡ ἀνταπό-
κριση τοῦ «Βήματος»: «Οἱ νέοι φιλό-
σοφοι ἀνοῖξαν ἓνα δρόμο, βοήθησαν νὰ
ἀρθοῦν οἱ ἐκφοβισμοὶ πού παρέλυναν τὴ
σκέψη. Τὸ κενὸ πού ἔμεινε με τὴν κα-
τάρρευση τοῦ μαρξισμοῦ, ἄρχισε νὰ γε-
μίζει».

Μέσα στά πλαίσια τῶν ιδεῶν καί τῶν πεποιθήσεων πού καί στήν ἐποχή μας δημιουργοῦν ἓνα κλίμα ἀντιπαράθεσης καί διαλεκτικῆς σύγκρουσης, στούς ζωντανούς φορεῖς τοῦ πολιτισμοῦ πιά ἐντονο καί πιά ἀποφασιστικό, ἐμφανίστηκαν τά μεταπολεμικά χρόνια ὡς κύριες καί δεσπόζουσες πεποιθήσεις καί κοσμοθεωρίες πού χρωμάτισαν ἀποφασιστικά τόν καιρό μας ὁ μαρξισμός, ὁ ὑπαρξισμός καί ὁ Χριστιανισμός. Εἶναι παρήγορο ὅμως ὅτι ὁ Χριστιανισμός, μέ τήν ιδιαίτερη φνσιογνωμία πού ἔχει πάρει σέ κάθε Χριστιανικό Εὐρωπαϊκό κράτος, ὅπως σέ μᾶς ἐδῶ ἀλλά καί σέ πολλά κράτη τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης,

μέ τή μεγάλη Παράδοση τῆς Ὁρθοδόξιας, ἀποτελέσσε μιά ἐντονη παρουσία καί ἔδωσε τή μάχη του σέ πολλούς τομεῖς πού τήν κέρδισε ἀποφασιστικά ιδίως στά χρόνια τῆς σκληρῆς μαρξιστικῆς δικτατορίας καί τῆς ἐπίσημης ἀθεϊστικῆς προπαγάνδας. Ἔτσι ἔδωσε καί τή μάχη τοῦ Πνεύματος στήν τομέα τῆς Λογοτεχνίας καί τῆς Φιλοσοφίας μέ τά Χριστιανικά Γράμματα πού ἀποτελοῦν καί γιά τοὺς τόσο δύσκολους καί τόσο αἰχμηροὺς καιροὺς πού περνοῦμε σήμερα τήν παρηγοριά μας καί τήν ἀπαντοχή μας.

Ε. Ν. ΜΟΣΧΟΣ

ΤΟ ΧΕΡΙ ΣΟΥ ΣΤΟ ΧΕΡΙ ΜΟΥ

Τό χέρι Σου στό χέρι μου κρατῶ καί προχωρῶ
στούς δρόμους τῆς ζωῆς - τά μάτια μου κλειστά.
Μά φράκτης ξύλινος μοῦ βρέθηκε μπροστά.
Τά χέρια μου ἀπλώνω κάποιο πέρασμα νά βρῶ
καί ψηλαφῶ γνωστό σχῆμα στό ξύλο: τό Σταυρό.

Ε. ΜΑΤΙΝΑΣ

«ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ»

Κλείσαν φέτος εξήντα χρόνια από τότε που κυκλοφόρησε «Τό Τραγούδι του Παιδιοῦ», ἡ *Ἀνθολογία* τῆς «Δαμασκοῦ» μέ πρόλογο τοῦ Π. Μελίτη (Ἀλ. Τσιριντάνη), μέ ἐξώφυλλο τοῦ Κώστα Γραμματόπουλου τυπωμένο στό λιθογραφεῖο τοῦ Μ. Πεχλιβανίδη, καί μέ μοντέρνα γιά κείνη τήν ἐποχή ἐσωτερική διακόσμηση τῶν Ἑλένης Θεολόγου, Ζωῆς Κωτσέλη, Αἰκατερίνης Φωρτοῦνα, Τάκη Μαθιόπουλου, Ντίνου Ξυνόπουλου καί Γιάννη Στίνη.

Κάπου 261 πρωτότυπα, ἀνέκδοτα, πρωτοποριακά ποιήματα γιά παιδιά, σέ θεματική κατάταξη, περιλαμβάνει τούτη ἡ *Ἀνθολογία*. Ὅλα τούτα τά ποιήματα ξεδιαλέχτηκαν μέσα ἀπό πολύ περισσότερα πού γράφτηκαν, γι' αὐτό τό σκοπό, μέσα σ' ἓνα καλοκαίρι. Ἐκτός ἐκεῖνα τοῦ Γ. Βερίτη, πού ἐπιλέχθηκαν ἀπό δημοσιευμένα του.

Ἦταν τό καλοκαίρι τοῦ 1948. Εὐλογημένο καλοκαίρι!

Νέοι καί οἱ δέκα ὀκτώ ποιητές τούτης τῆς Ἀνθολογίας. Στά 20 καί 25 καί 30 τό πολύ χρόνια τους! Αὐτοί, λοιπόν, οἱ δέκα ὀκτώ ποιητές, μέ ὑπεύθυνο τόν κριτικό τῶν «Ἀκτίνων» Σοφοκλῆ Χατζηδάκη, θυσιάσαν τήν καλοκαιρινή ξεκούρασή τους, καί στρωθήκανε στή δουλειά. Ἐπρεπε ν' ἀνάψουν τό κεράκι τῆς ἀγάπης σ' ὅλα τά παιδιά: «Ἀναψέ μου τό κεράκι/ἀπ' τήν ἀγάπη Σου, Χριστέ./Ἄς φνυάει βοριαδάκι,/δέ

σβήνει ἡ φλόγα αὐτή ποτέ!...», γράφει ὁ Ἰωσήφ Κυπριανός (φιλολογικό ψευδώνυμο τοῦ Ἀντώνη Σαμαράκη).

Μέ τήν ἐμπνευση τοῦ Καθηγητοῦ Ἀλ. Τσιριντάνη καί τήν ἐνθερμη ἐμπνευσμένη καθοδήγηση τοῦ κριτικοῦ τῶν «Ἀκτίνων» καί δασκάλου τῆς νεοελληνικῆς χριστιανικῆς λογοτεχνίας Σοφοκλῆ Χατζηδάκη (Σ. Καλισπέρης) δουλέψανε καί οἱ 17 νά γίνη τ' ὄνειρο πραγματικότητα. Ν' ἀνθίσει ὁ κῆπος, νά γεμίσει μυροβόλα λουλούδια, νά φουντώσει ὁ πόθος γιά τό χτίσιμο ἑνός ἀληθινοῦ πολιτισμοῦ!

Ὅλοι οἱ ἐργάτες ἔχουν μαζευτεῖ σέ ἐξέλαση, σ' ἐθελοντική ἀπό καρδιάς ἐργασία:

*«Μέ τῆς αὐγῆς τήν πρώτη λάμψη,/πέ-
ρα στό χτήμα τοῦ παπποῦ, τοῦ θέρους
γλέντι ἔχουν ἀνάψει/οἱ μικροί φίλοι
τοῦ Χριστοῦ./Λάμπει στόν ἥλιο τό
δρεπάνι,/τά στάχυα πέφτουν στήν πο-
διά/ἄλλος μαζεύει κι ἄλλος φτιάνει,
ἐκεῖ στήν ἄκρη, θημωνιά./.../Κι ὅταν
τό βράδυ θά τελειώσουν/θά γονατίσουν
στόν Χριστό/καί θά Τοῦ ποῦν ἀπ' τήν
καρδιά τους/ἓνα μεγάλο «εὐχαριστῶ./
Θ' ἀνοίξει Αὐτός τήν ἀγκαλιά Του/καί,
δίχως διόλου νά μιλεῖ,/θά καμαρώνει
τά παιδιά Του/καί στοργικά θά τά φι-
λεῖ».* («Ἐξέλαση», Ρόδης Ἐρμῆ) σελ. 236.

Τό στάρι, ό χρυσαφένιος καρπός, θά γίνεи τό ψωμί, πού θά θρέψει τούς ἐργάτες τοῦ νέου Πύργου. Κι ό Πύργος, τούτη ἡ Ἀνθολογία, ὁλοκληρώθηκε τό Δεκέμβρη τοῦ 1948. Τυπώθηκε καί παραδόθηκε στό Ἑλληνόπουλα: «Τό Τραγούδι τοῦ Παιδιοῦ» εἶναι τραγούδι τοῦ παιδιοῦ. Μέ ἄλλα λόγια εἶναι βιβλίο δικό σας παιδιά! Ἀποκλειστικά δικό σας... Προτοῦ γίνεи βιβλίο, «τό Τραγούδι τοῦ Παιδιοῦ» ἦταν ὄνειρο. Ἐνα σπουδαῖο, γοητευτικό ὄνειρο πού μᾶς ταξίδεψε σέ μακρινούς γαλαξίους κόσμους πολύν καιρό τώρα. Ξεκινώντας γιά τήν πραγματοποίηση τοῦ ὀνείρου μας, εἴχαμε στό πολύτιμα ἐφόδια μέσα μας: Πίστη στόν Θεό καί ἀγάπη σέ σᾶς, παιδιά. [...]. Χρειάστηκε, γράφοντας αὐτά τά ποιήματα, ἡ ζωγραφίζοντάς τα, νά γίνουμε κι ἐμεῖς, λίγο - πολύ, παιδιά. Γιά νά μπορέσουμε νά σᾶς νοιώσουμε καλύτερα. Πλησιάζοντάς σας αὐτό τό διάστημα, εἶδαμε τότε πώς ὅλα σας, ἀγόρια καί κορίτσια, ἐργατόπαιδα, μαθητές, παιδιά τῆς πόλης καί τοῦ χωριοῦ, εἴσατε καί κάτι ἄλλο ἀκόμα: Ἀγωνιστές στόν ἀγώνα γιά τό χτίσιμο μιᾶς καινούργιας Ἑλλάδας, ἐνός καινούργιου κόσμου [...]. Στόν ἀγώνα γιά τό χτίσιμο τοῦ καινούργιου κόσμου δέν εἴμαστε μόνοι. Ὅχι! Δίπλα μας πορεύεται λαός ὁλόκληρος μαρτύρων τῆς χριστιανικῆς πίστεως καί τῆς ἐλευθερίας. [...]. Αὐτό τ' ἀνοιξιάτικο τραγούδι νά σκορπίσει χαρά καί φῶς καί ἥλιο μέσ στή βαρυχειμωνιά! Καί τοῦτο θᾶναι ἡ πιό μεγάλη χαρά γιά ὅλους μας». Ἐτσι τέλειωναν ἐκεῖνα τά δυό λόγια στό παιδιά». Βγαλμένα ἀπό τήν καρδιά τοῦ δασκάλου, τοῦ Σοφοκλή

Χατζηδάκη. Κι ἄς μήν ἔβαλε τ' ὄνομά του. Τέτοιο ὑπέροχο ψυχικό μεγαλεῖο!

Λοιπόν: «Πᾶρτε τώρα τό δικό σας τό τραγούδι,/ένα Φῶς νά πλημμυρίσει τίς καρδιές/Καθεμιά καρδιά, παιδιά, κι ένα λουλούδι!/Νᾶναι τό «αὔριο» καλύτερο ἀπ' τό «χτές»,/νᾶναι μιᾶ —χαρά θεοῦ!— καινούργια μέρα/στήν ἀγάπη, στήν εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ./Νά φουντώσει στήν Ἑλλάδα, πέρα ὡς πέρα,/τό χαρούμενο Τραγούδι τοῦ Παιδιοῦ».

Καί τά παιδιά πήρανε τό τραγούδι τους. Καί τ' ἀγαπήσανε. Καί τό τραγουδοῦσαν στό σπίτι, στό σχολεῖο, στό παιχνίδι... (σελ. 11).

Τά σχολικά ἀναγνωστικά γεμίσανε ἀπό τοῦτα τά τραγούδια. Καί οἱ καλοί οἱ δάσκαλοι, μέ τή φλόγα πού τούς φλόγιζε, κάμανε πολλά τραγούδια σκέτς. Καί πλουτίζανε τίς σχολικές γιορτές. Καί γεμίζανε οἱ σχολικές αἴθουσες χαρά κι αἰσιοδοξία γιά τό αὔριο. Νά χτιστεῖ τό αὔριο καλύτερο ἀπό τό χτές!

Κάποια ἀπό τά ποιήματα τῆς Ἀνθολογίας ἐγιναν τραγούδια. Καί τραγουδοῦνται ἀκόμα καί σήμερα. Ὅπως λόγου χάρη τά ποιήματα τοῦ Γ. Βερίτη: «Ἡ πηγὴ τοῦ χωριοῦ μου», «Μοσχοβολᾷ στήν ἐξοχή/θυμάει καί λουλούδι...», «Ὁ Χριστός Ἀρχηγός μας/καί στρατιῶτες ἐμεῖς...». Ἡ τοῦ Ἀγ. Φλογέρα (π. Ἡλίας Μαστρογιαννόπουλος), «Μέ τό χάραμα κινᾷμε/ν' ἀνεβοῦμε στήν κορφή...» κ.ἄ.

* * *

Οἱ δέκα ὀκτώ ποιητές τούτης τῆς Ἀνθολογίας εἶναι οἱ ἀκόλουθοι, μέ ἄλ-

φαβητική σειρά. Παραθέτουμε και σύντομο δείγμα γραφής. Σέ παρένθεση τό πραγματικό όνομα τοῦ ποιητῆ ἢ τῆς ποιήτριας.

1. Χλόη Ἀχαϊκοῦ, (Ἀρτεμης Μενάγια) μέ 7 ποιήματα. «Θέλω γρήγορα νά πλέξω,/γιά νά κάνω μπουναμά/στόν καλό μας τό στρατιώτη/πού μέ θάρρος πολεμᾷ...» (Ὁ Μπουναμάς σελ. 275). Ἀναφέρεται στά πλεχτά πού ἔφτιαχναν οἱ Ἑλληνίδες γιά τοὺς στρατιώτες στόν Πόλεμο τοῦ 1940. Ἦταν μιά ἥρωική ἐποχή γιά τήν Πατρίδα!

2. Γ. Βερίτης, (Αλέξανδρος Γκιάλας) μέ 19 ποιήματα. «Ἥλιος πάλι λαμπρός ξεπροβάλλει,/σηκωθείτε, παιδιά, σηκωθείτε,/τῆς αὐγῆς τῇ δροσιά νά χαρῆτε/καί νά πῆτε τραγούδια γλυκά», (Τραγούδι τῆς αὐγῆς, σελ. 17). Γλυκόλαλο σάπισμα γιά χαρούμενο πρωινό ξύπνημα. Εἶναι τό πρῶτο ποίημα στήν Ἀνθολογία. Μ' αὐτό ἀνοίγει καί ὁ πρῶτος θεματικός κύκλος, «Ὁ Θεός Κυβερνᾷ». Σ' αὐτόν περιέχεται καί τό θαυμάσιο τραγούδι τοῦ Βερίτη, «Ἡ πηγὴ τοῦ χωριοῦ μου».

3. Ρόδη Ἐρμά, (Πόπη Ἀδάμη) μέ 8 ποιήματα, «Σήμερα, στόν πνευματικό/γονατισμένη,/τοῦ εἶπε κάθε μου κακή/πράξη κρυμμένη./Κι εἶναι ἡ ψυχὴ μου καθαρή/σάν τό νεράκι./Θέμον, ἄς τῇ νιώσει τῇ χαρά/κάθε ἀδελφάκι!» (Μεγάλη Χαρά, σελ. 203). Εἶναι ἡ χαρά πού φέρνει ἡ Ἐξομολόγηση. Τό καθάρισμα τῆς ψυχῆς στά γάρβαρα νερά τῆς πηγῆς τῶν ὑδάτων!

4. Ἀντώνης Ζαχαρόπουλος, μέ 9 μεγαλόπνοα ποιήματα. «Τόκ - Τόκ! χτυπᾷνε τά σφυριά./Τόκ - τόκ! Τοῦ μπήγουν τά καρφιά/στά πόδια καί στά

χέρια./.../Τόκ - τόκ! χτυπᾷνε τά σφυριά./Τόκ - τόκ! σφυριές μέσ στήν καρδιά./Ἀθῶος γιά μᾶς πεθαίνει!» (Σταύρωση σελ. 265). Καθώς διαβάξεις τό ποίημα, νομίζεις πῶς ἀκοῦς τίς φριχτές ἐκεῖνες σφυριές!...

5. Νίκος Καμβύσης, μέ 23 ποιήματα. Ὅλα μέ παιδαγωγικό ἦθος! Ὅλα μέ ἀγάπη γιά τό παιδί! «Ἀγαπῶ κάθε πλάσμα, ὅ,τι βλέπω στή γῆ,/τό πουλί, τό λουλούδι, τ' ἀρνάκι,/τό φεγγάρι, τόν ἥλιο, τ' ἀστεράκι,/τῇ δροσοῦλα πού φέρνει ἡ αὐγή./.../Ἀγαπῶ τό φτωχό τό παιδάκι/πού, στό δρόμο, ξυπόλητο εἶδα,/δίχως μάνα καί δίχως ψωμάκι./Ἀγαπῶ τῇ γλυκιά μου πατρίδα...». (Ἀγάπη, σελ. 39). Ἡ ἀγάπη εἶναι διάχυτη στήν ποίηση τοῦ Νίκου Καμβύση. Εἶναι ἡ πνοή σέ κάθε πνευματική του δημιουργία. Ὅχι μόνο στήν παιδική ποίηση, ἀλλά σ' ὁλόκληρη τήν ποιητική του διαδρομή!...

6. Ἐλένη Καριτᾶ, (Σ. Εὐσταθιάδου), μέ 17 ποιήματα. «Ὅλοι τραγουδᾷν τήν ἀνοιξη/κι ὅλοι φαίνεται, ξενᾷνε/πῶς τήν ἀνοιξη τήν ἴδια/στό χειμῶνα τῇ χρωστᾷνε./.../Τόν Χριστό νά θυμηθοῦμε!./ Ἦρθε δῶ στή γῆ χειμῶνα,/καί σταυρώθηκε καί πέθανε/στῆς Ἀγάπης τόν Ἀγῶνα...» (χειμῶνας σελ. 118). Ἡ Καριτᾶ εἶναι ἡ ποιήτρια τῶν μεγάλων ποιητικῶν τοιχογραφιῶν. Εἶναι μιά πιστή χριστιανική φωνή, «Υμνολογεῖ μέ τῇ γυναικείᾳ εὐαισθησίᾳ τῆς τόν Κύριο, σέ λυρικούς στίχους, παραδοσιακοὺς ἢ ἐλεύθερης», (ὅπως ἔγραψε ὁ Ν. Τυπάλδος).

7. Γεώργιος Καχριμάνης, μέ 8 ποιήματα, μ' ἔντονη κοινωνικότητα καί μεταφυσική πίστη: «Τί θά φᾶμε, ἄχ, τί θά πιοῦμε;/Αὔριο, τί θά ντυθοῦμε;/

Σκέψου τά μικρά πουλιά/καί τά ζῶα,
στή σπηλιά./Οὔτε σπέρνουν ἢ θερίζουν,
δέ ζυμώνουν, δέ φουρνίζουν,/μά
ὁ Θεός μας δέν τ' ἀφήνει,/πάντα φαγητό
τούς δίνει...», (Μέριμνα, Ματθ. στ' 25-34, στή σελ. 257 τῆς Ἀνθολογίας).
Τοῦτο τό ποίημα δείχνει πῶς ὁ εὐαγγελικός
λόγος μπορεῖ νά γίνει ποίηση μέ
ἀξιώσεις!

8. Ἀλέξανδρος Κρέστοβιτς, (Ἀπό
τήν Κωνσταντινούπολη. Ὑπηρετήσε στό
μεταφραστικό τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν),
μέ 9 ποιήματα: «Θεέ μου, σάν
καλός Πατέρας,/ὄχι σ' αὐτό καί κείνο
μόνο,/σ' ὅλα τοῦ κόσμου τά παιδάκια/
δῶρα σκορπᾷς ὅλο τό χρόνο/.../Μᾶς
χάρισεσ αὐτό τό σπῆτι/καί τόν πατέρα
μας πού ἀκοῦμε,/καί τή χρυσή μας τή
μανούλα/πού μᾶς φιλεῖ πρίν κοιμηθοῦ-
με...», («Τά Δῶρα τοῦ Θεοῦ», σελ. 56).

9. Φίλιππος Κριτέλης, (Πρόδρομος
Δαγτόγλου, ὁ κατόπιν Καθηγητής στά
Πανεπιστήμια Ἀθηνῶν καί Λονδίνου),
μέ 19 ποιήματα: «Πατρίδα μου Ἑλλάδα,
/γλυκιά μου πατρίδα,/σά σένα δέν
εἶδα/πατρίδα καμμιά/.../Χριστέ μου
τό Φῶς Σου/ἅς μένει κοντά της,/πιστός
παραστάτης/σέ κάθε στιγμή...» (Πατρί-
δα μου Ἑλλάδα μου, σελ. 284).

10. Ἰωσήφ Κυπριανός, (Ἀντώνης
Σαμαράκης, μέ 48 ποιήματα. Τό 18,4%
τοῦ συνόλου τῶν ποιημάτων τῆς Ἀνθολογίας!
Ποίηση ἀγωνιστική καί κοινωνική:
«Τήν Ἱστορία/τή γράφουν μόνο/
ὅσοι δέ φεύγουν/ποτέ - ποτέ,/μπροστά
στή λύπη,/μπροστά στόν πόνο/οἱ νικη-
ταί!/.../Τήν Ἱστορία/τή γράφουν μό-
νο,/μέ τήν Ἀγάπη,/μόνο μ' αὐτή,/ὥρα
τήν ὥρα/χρόνο μέ χρόνο,/οἱ Χριστιανοί!».

11. Σίμων Κυρκναῖος (Ἀπόστολος
Ἀλεξανδριδῆς), μέ 6 ποιήματα: «Χθές
βράδυ, ἦρθε ὁ πατέρας/πίσω, ἀπ' τόν
πόλεμο,/καθώς τό πρῶτο ἀστέρι/ψηλά
ἄναβε χλωμό...» σελ. 284.

12. Στέφανος Μπολέτσης, μέ 32
ποιήματα. Ὅλα γεμάτα ψυχική ρώμη
ἀντρεωσύνη χριστιανική: «Ἑλλάδα
μου, πατρίδα τρισεγγάλη/τήν ὁμορφιά
σου δέν τήν ἔχει ἄλλη/πατρίδα κι ἄλλη
γῆς. Ἄλλο Βασίλειο/δέν ἔχει τέτοιον
οὐρανό καί τέτοιον ἥλιο...». (Ἑλλάδα
μου σελ. 287).

13. Πέτρος Πετρήs, μέ 7 ποιήματα:
«Ἦμουν ἐλληνοπούλα/μέ φλόγα στήν
ψυχή./Μιά μέρα τοῦ Σαράντα,/στῆς
Πίνδου τήν κορφή/ἔπεσα ἐκεῖ, γιά σέ-
να,/Πατρίδα μου γλυκιά,/θυσιά γιά
τήν Ἑλλάδα/καί γιά τή Λευτεριά!». (Ἡ
Ἑλληνοπούλα στήν Πίνδο, σελ. 278).

14. Σύλβια Ρόδη, (Ἑλένη Θεολόγου
- Σαβράμη) μέ 13 ποιήματα: «Εὐχαρι-
στῶ γιά τά λουλούδια/πού τόσες εὐω-
διές σκορπᾶνε,/εὐχαριστῶ καί γιά τ'
ἀηδόνια/πού τό πρῶι μοῦ κελαηδᾶ-
νε...». (Εὐχαριστία, σελ. 44).

15. Ἀλέξανδρος Σταυρίτης, (Νίκος
Μαστρογιαννόπουλος), μέ 7 ποιήματα:
«Μανούλα μου, σέ πίκρανα/καί πόνεσε
ἡ καρδιά σου,/τό εἶδα τό δάκρυ τό
καφτό/πούπεσε στήν ποδιά σου/Μα-
νούλα μου, σέ πίκρανα,/ὅπως προχθές
καί πάλι, ἐσένα πού μ' ἀνάστησες/στή
στοργική σου ἀγάλη...».

16. Νίκος Τυπάλδος, μέ 20 ποιήμα-
τα: «Φεγγαράκι μου λαμπρό,/πού φω-
τᾷς καμαρωτό,/φέγγε μου νά περπα-
τῶ,/τή ζωή μου νά χαρῶ./Ἀγγελούδι
ἀγνό νά γίνω/μέ δυό κάτασπρα φτε-
ρά./Νᾶμαι πάντα σάν τό σπῆνο/ὅλο

κέφι καί χαρά./.../Φεγγαράκι μου λαμπρό,/μέ τό φῶς σου τ' ἀργυρό,/φέγγε μου νά περπατῶ/γιά νά φτάσω στόν Χριστό». (Φεγγαράκι μου λαμπρό... σελ. 54-55).

17. Ἅγις Φλογέρας, (π. Ἡλίας Μαστρογιαννόπουλος) μέ 4 ποιήματα: «Μέ τό χάραμα κινᾶμε/ν' ἀνεβοῦμε στήν κορφή./Βοήθα, Θέ μου, γιά νά πᾶμε/πρίν προβάλει ἡ αὐγή./.../Εἶν' ὀλάκερη ἡ ζωή μας/μιά πανώρια χρυσανυγή./Ὁ Χριστός εἶν' ἡ ζωή μας/πού στό Φῶς μᾶς ὁδηγεῖ!». (Μέ τό χάραμα κινᾶμε..., σελ. 241).

Τοῦτο τό ποίημα ἔγινε τραγούδι στά χεῖλη τῶν παιδιῶν καί τῶν μεγάλων. Καί σήμερα τό τραγουδοῦμαι νοσταλγικά, ὅταν βρεθοῦμε στήν ἐξοχή! Ὅμως τό βαθύτερο νόημά του βρίσκεται σέ τοῦτο τό τετράστιχο: «Θ' ἀνεβοῦμε ὅλοι ἀντάμα/μέ τῆς νιότης τόν παλμό./Δέν τό ξέρουμε τό κλάμα,/τό σκοτάδι, τό γκρεμό». Τότε ἡ νιότη εἶχε παλμό! Σήμερα ἔμεινε τό κλάμα, τό σκοτάδι, ὁ γκρεμός. Ἐκεῖ ὁδηγήσαμε τά νιάτα... καιρός νά τ' ὁμολογήσουμε. Αὐτό θά ὁδηγήσει σέ νέο ξεκίνημα! Καιρός!...

18. Γεώργιος Χατζηναστασίου, μέ 6 ποιήματα. Δέν ὑπάρχουν ἄλλα στοιχεῖα. (Δημᾶς): «Ξυπνήστε! Ἡ μέρα ροδίζει,/ἐμπρός μέ καινούργια πνοή,/ἐμπρός κι ὁ Χριστός μᾶς φωτίζει/τό δρόμο μας μέσ στή ζωή...» (Ξημέρωμα, σελ. 101).

* * *

Ναί, ἐκεῖνο τό καλοκαίρι δέκα ὀκτώ ποιητές στραφήκανε καί γίνανε σάν τά παιδιά. Ἀποβάλανε ὅποιαδήποτε θρησκευτική συναισθηματικότητα. Φορέσα-

νε τήν πανοπλία τοῦ Πνεύματος. Καί γράφανε «Τό Τραγούδι τοῦ Παιδιοῦ»!

Ναί! Ἐκεῖνο τό καλοκαίρι τοῦ 1948 γράφτηκε ἡ Ἀνθολογία τῆς «Δαμασκοῦ» μέ 261 πρωτότυπα, πρωτοποριακά ποιήματα γιά παιδιά, πού συγκλόνισαν τόν μαθητόκοσμο καί τούς δασκάλους!...

Ὅμως, ἦρθαν μέρες χαλεπές, καί γκρεμίσαμε τά ὄνειρα. Ἡ καλοπέραση καί τό κυνήγι κεφαλῶν εἰσοδήματος, φέρανε μαζί τό ἄγχος καί τά ναρκωτικά. Κάπως ἔτσι «οἱ καινούργιοι μαστόροι» χτίσανε τείχη ψηλά στή νέα γενιά. Κι ἔκλεισαν ἔξω τήν ἄμιλλα, τόν πόθο γιά μάθηση, τά ὠραῖα καί μεγάλα ἰδανικά. Κι ἔφεραν ἄλλα: τήν ἐλαχιστότητα στήν προσπάθεια τό δημοκρατικό πέντε (5)!...

Ὅμως, τό σκοτάδι δέν μπορεῖ νά κρατήσῃ γιά πάντα. Θά ξημερώσῃ καί πάλι ἡ αὐγή! Καί θ' ἀκουστῇ πάλι τό τραγούδι: «Ἦλιος πάλι λαμπρός ξεπροβάλλει,/σηκωθεῖτε, παιδιά, σηκωθεῖτε...».

Ὅσοι τό Φῶς τῆς ζωῆς ποθοῦνε, ἄς ἔρθουν στό Φῶς! Οἱ ἄλλοι ἄς μείνουν νά κυνηγᾶνε τό «κατά κεφαλὴν εἰσόδημα». Κι ἄς χτίζουν ἀποθήκες γιά τά γεννήματά τους. Ὅμως, νά ξέρουν, «ἡ ἀρχοντιά δέν κατοικεῖ μέσ' σέ ψηλά παλάτια», ὅπως λέει τό λαϊκό ᾄσμα. Κατοικεῖ ἐκεῖ πού διαφεντεύουν ἡ χαρά καί ἡ γαλήνη: «Τό σπιτάκι μας, φτωχό μὰ εὐτυχισμένο,/δίχως κρύσταλλα ἀκριβά καί πολυθρόνες./Κάτασπρο σπιτάκι, τόσο ἀγαπημένο/κι ἡ αὐλίσσα του γεμάτη ἀνεμῶνες...» (σελ. 20). Ναί! ποιητῇ, ἐκεῖ κατοικοῦν ἡ χαρά καί ἡ γαλήνη! Ἐκεῖ πού συνεχίζει ν' ἀκούγεται τό Τραγούδι τοῦ Παιδιοῦ!...

ΝΙΚΟΣ Θ. ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ

ΟΙ ΟΡΟΙ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Χρέος τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ καλλιέργεια τοῦ Πνεύματος. Πνεῦμα πραγματοποιεῖ ὁ ἄνθρωπος καί μέ τή θεωρία καί μέ τήν πράξη, μέ τήν ἐπιστήμη, τήν φιλοσοφία, τήν τέχνη καί τήν θρησκεία ἀφ' ἑνός, μέ τήν ἠθική καί τήν πολιτική πράξη, ἀφ' ἑτέρου. Κατ' ἀρχήν ὅλοι οἱ τρόποι τοῦ Πνεύματος εἶναι χρέος τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἐκπλήρωση αὐτοῦ τοῦ χρέους ἀποτελεῖ τήν πνευματικήν του ἐλευθερίαν, ἔγραψε πρό δεκαετιῶν ὁ ἀείμνηστος Κων. Τσάτσος, Ἀκαδημαϊκός καί τ. Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας^(*).

Τό πνεῦμα κατ' ἐξοχήν δέον νά διέπῃ τήν παιδείαν καί ὅλην τήν λειτουργίαν της. Ὅμως τό νόημα τοῦ πνεύματος εἰς τήν ἐποχήν μας ἐμφανίζεται συγκεχυμένον λόγῳ ποικιλίας ἀπόψεων, ρευμάτων καί ἀλληλοαναιρουμένων κοσμοθεωριῶν. Ὡστόσο ὑφίσταται πάντοτε ἡ ἀνάγκη ἐπικαίρως νά διερευνῶνται παρόμοιοι βασικοί ὅροι, ὅπως εἶναι τό πνεῦμα καί ἡ παιδεία. Καί τοῦτο διότι ὁ ἄνθρωπος κοινωνεῖ τοῦ κόσμου τοῦ πνεύματος καί τοῦ κόσμου τῆς ὕλης. Μέ τό πνεῦμα συντάσσεται τό αἰώνιον νόημα τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Τά ἔργα τοῦ πνεύματος ἀποδίδουν τά φανερώματα τῆς οὐσίας καί τοῦ βίου τοῦ ἔσω

ἀνθρώπου. Ὁ ἄνθρωπος μέ τό πνεῦμα του ἡμπορεῖ νά ἐκτιμήσῃ ἀξίας, νά μορφώσῃ σύστημα ἀξιῶν, ὡς λέγεται, καί νά ὀρθώσῃ ἔργα σημαντικά καί πολύπλευρα. Εἶναι ὁ ἀκοίμητος φρουρός πρὸς τά ἔσω καί πρὸς τά ἔξω. Τό πνεῦμα δηλαδή θεμελιώνει τόν ἔσωτερικόν κόσμον καί προεκτείνει τήν δυναμικότητά του πρὸς τά ἔξω, πρὸς τά ἔξωτερικά ἐπιτεύγματα μεΐζονος ἢ ἐλάσσονος σημασίας. Ἐπομένως οἱ καιροί καί οἱ αἰῶνες καταθέτουν τό σέβας καί τήν ἐκτίμησίν των εἰς τό πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου, πού εἶναι πνοή καί δημιουργημα τοῦ θεοῦ πνεύματος. Τό πεδίον τοῦ πνεύματος περιλαμβάνει τά κεφάλαια: Ἐπιστήμη, Τέχνη, Φιλοσοφία, Θρησκεία, Τεχνική, Τεχνολογία, Οἰκονομία, Πληροφορική καί ἄλλα. Ἐννοεῖ ὁ οἰσδήποτε, κυρίως ὁ ἐπαῖων, ἀλλά καί ὁ μὴ ἐπαῖων κατά τεκμήριον, ὅτι χωρὶς τόν ὅρον τῆς παιδείας δέν εἶναι δυνατόν νά νοηθῇ καί νά κατανοηθῇ ἡ σπουδαιότης καί ἡ παρουσία τῶν μεγάλων καί σοβαρῶν μορφῶν καί κεφαλαίων τοῦ Πολιτισμοῦ, πού ἀπεκρυστάλλωσε τό ἀνθρώπινον πνεῦμα, ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια. Ἐκφρασις τῆς ἀναπτύξεώς του εἶναι ὁ ὕλικός πολιτισμός καί ἡ πνευματική ζωή. Μέ τήν πραγματικότητα αὐτήν σχετίζεται καί ἡ παιδεία. Ὁ σύνδεσμος παιδείας καί πολιτισμοῦ εἶναι βαθύτατος.

(*) Κ. Τσάτσου: Ἑλληνική πορεία (Β' ἐκδόσεις 1964 σελ. 243).

Λέγοντες παιδεῖαν ἐννοοῦμεν τὴν κατὰ σχέδιον, τὴν κατὰ σύστημα ἐπίδρασιν καὶ ἀγωγήν τοῦ ἐνηλίκου ἀτόμου πρὸς τὸν ἀνῆλικον.

Καὶ βεβαίως ἡ σκέψις μας βαίνει εἰς τὰ πάσης φύσεως σχολεῖα κλασσικῆς, πρακτικῆς, ἐπαγγελματικῆς κατευθύνσεως· εἶναι ἡ Α/θμιος, ἡ Β/θμιος, ἡ Ἀνωτάτη καὶ Ἀνωτέρα Ἐκπαίδευσις μέσας τὰς ἀποχρώσεις τῶν ειδικοτήτων. Ὁ ὅρος παιδεῖα δὲν νοεῖται χωρὶς τὴν διαδικασίαν τῆς ἀγωγῆς. Ἡ ὀρθὴ λειτουργία τῆς παιδεῖας ἀποκαλύπτει καὶ ἐνισχύει τὴν δύναμιν τῆς πνευματικότητος, τῆς ἠθικότητος, τῆς ἐπιστημονικότητος καὶ τῆς καλλιτεχνικῆς τοῦ ἀνθρώπου ιδιότητος. Ὁ ὅρος παιδεῖα σημαίνει ἀκόμη μορφὴν καὶ μέτρον, ἀκυρώνει τὸ ἀδιαμόρφωτον καὶ ἀδιακόσμητον μέρος τῆς ψυχῆς. Ὑποδεικνύει ὅτι τὸ πνεῦμα ὀφείλει νὰ ἀποβαίνει ὁ κυβερνήτης τῆς σωματικῆς καὶ ὕλικῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ παιδεῖα εἶναι δύναμις καὶ ἰσχύς, ἡ ὁποία εἰσάγει τὸ πνεῦμα εἰς τὰ ἀγαθὰ τοῦ πολιτισμοῦ διὰ νὰ τὰ πολλαπλασιάσῃ κατόπιν. Ἡ δὲ οὐσιαστικὴ οἰκοδομὴ τοῦ πολιτισμοῦ συντελεῖται ἀθορυβῶς διὰ τῆς ἱερᾶς σχέσεως παιδαγωγοῦ καὶ παιδαγωγουμένου.

Πέρα ἀπὸ τὴν συνάφειαν καὶ τὴν συνεργασίαν παιδαγωγῶν καὶ μαθητῶν, διδασκάλων, καθηγητῶν καὶ σπουδαστῶν μέσα εἰς τὴν κοινωνίαν ἐξακολουθεῖ ἡ ἀμοιβαία παιδεῖα καὶ ἐπίδρασις τῶν ἀτόμων. Οἱ ἄνθρωποι ἀνεξαρτήτως ἐπαγγέλματος καὶ ἐργασίας αὐτομάτως γίνονται παιδεύοντες καὶ παιδευόμενοι, κατὰ τὸν κύκλον τῆς δρά-

σεως καὶ τῆς ἐνεργείας των, κατὰ πού σημαίνει τὴν λειτουργίαν τοῦ εὐρυτέρου παιδευτικοῦ φαινομένου.

Εἰς τὸ πεδῖον τοῦ πνεύματος κινεῖται ἡ θρησκεία, ἡ ὁποία προσφέρει οὐσιώδη καταξίωσιν εἰς τὴν ὅλην πνευματικὴν ζωὴν. Ἡ θρησκεία ἄλλως τε καλύπτει τὴν γνωστικὴν, τὴν συναισθηματικὴν, τὴν βουλευτικὴν πλευρὰν δηλαδὴ ὁλόκληρον τὸν ἄνθρωπον.

Ἡ παιδεῖα ὡς θεραπευτικὴ ιδιότης τῆς ψυχῆς καθιστᾷ συνειδητὴν καὶ ἐνεργῇ τὴν ἀνάτασιν τοῦ πνεύματος πρὸς τὸ θεῖον. Ἡ παιδεῖα εἰς ἓνα ἔθνος ἀποσκοπεῖ εἰς τὴν διάπλασιν πολιτικῆς συνειδήσεως. Ἐξ ἄλλου ἡ παιδεῖα δέον νὰ ἐκλαμβάνεται ὄχι ὡς γενικός ὅρος μέσα εἰς τὴν πολιτείαν, ἀλλὰ ὡς ἀνάγκη διαρκῆς καὶ ἀληκτος διὰ τὸν ἐπιστήμονα, τὸν ἐργάτην, τὸν γεωργόν, τὸν κτηνοτρόφον, τὸν ἐπαγγελματίαν γενικῶς.

Ἡ παιδεῖα, τὸ ἦθος, τὸ ἠθικόν, τὸ πνεῦμα βαδίζουν, ἀνέρχονται πρὸς πάνω ἀπὸ τὴν σφαῖραν τοῦ ἐγὼ τοῦ ἀνθρώπου καὶ συντρίβουν τὸ κέλυφος τοῦ ἀτομικοῦ ἐγωισμοῦ.

Ἡ ὑπέρβασις αὐτὴ δὲν ταπεινώνει τὸ ἐγὼ, ἀλλὰ τὸ καταξιώνει. Ἡ ὀρθὴ παιδεῖα ἀποτελεῖ τὴν συνισταμένην τῆς ἠθικῆς εὐδαιμονίας τοῦ συνόλου. Ἐπιδιώκει ἔξω ἀπὸ τὰ στενὰ ὅρια τοῦ παρόντος καὶ τοῦ ἐγὼ νὰ ὠφελήσῃ τὴν γενεάν, πού ἔρχεται, καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἔθνους ὡς προέκτασιν τοῦ ἑαυτοῦ μας κατὰ συνέχειαν.

ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ,
Φιλόλογος - τ. Λυκειάρχης

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

ΔΙΑΦΟΡΑ

Μπήκαμε στο καλοκαίρι. Ή ζέστη δέν σηκώνει βαρεία θέματα. "Ας κουβεντιάσουμε λοιπόν. Τά δύο περιστατικά μου τά διηγήθηκε φίλος μου. Περιπατούσε σέ κεντρικό δρόμο. Προσπέρασε ένα μεγάλο κατάστημα τροφίμων. "Ανοίγω παρένθεσι. "Εκείνο τό... άγγλο-αγγλικό Σούπερ Μάρκετ μου κάθεται στομάχι. Θυμάμαι τήν εύχάριστη έκπληξι μου όταν είδα κάποτε στήν "Ισπανία, σ' ένα τέτοιο κατάστημα, μιá τεράστια έπιγραφή, στήν γλώσσα τους φυσικά, όχι άγγλικά: YPERMERCADO. Μέ τήν δική μας, τήν ελληνική πρόθεσι «ύπερ» και όχι μέ τήν άγγλότροπη άπόδοσί της σέ «Super». Οί "Ισπανοί ήταν περήφανοι νά χρησιμοποιοῦν τήν ελληνική λέξι αὐτούσια. Δέν θά μπορούσαμε κι εμεῖς νά χρησιμοποιοῦμε τήν ωραία λέξι: "Υπεραγορά; Κλείνει ή παρένθεσις.

"Ο φίλος μου λοιπόν, προσπερνώντας τό κατάστημα τροφίμων, είδε πὸ κάτω ένα καλάθι ἀπ' αὐτά πού βάζουν τά ψώνια οί πελάτες. Ήταν πεταμένο στο δρόμο, Τό σήκωσε, είδε ότι ήταν γερό, τό πήρε και ξαναγύρισε στο κατάστημα. Έξήγησε στήν υπάλληλο τά σχετικά και τῆς τό ἔδωσε. "Ακουσε τόσες εύχαριστίες πού ντράπηκε και ἔσπευσε νά φύγει. Δέν φαντάζομαι νά τό πιστέψατε. Ή υπάλληλος ἔβγαλε κάποιον ακαθόριστο ἤχο ἀπὸ τό στόμα της, χωρίς καν νά κυτάξει τόν ἡλικιωμένο κύριο, πού ἔκανε τόν κόπο, και συνέχισε ἀδιάφορη τήν δουλειά της.

Και τό δεύτερο περιστατικό. "Ενας ἡλικιωμένος άνθρωπος ἔτρεξε λίγα μέτρα για νά προλάβη τό λεωφορεῖο πού ξεκινούσε και μπήκε μέσα ἀσθμαίνων. Τό λεωφορεῖο φίσκα και πολλοί νέοι καλοκαθισμένοι στίς θέσεις τους. Μιά κυρία (δέν ξέρω αν ήταν γιατρός) φώναξε: «Μιά θέσι για τόν κύριο!» Φωνή βοῶντος ἐν τῷ ἔρήμῳ. Ή κυρία ξαναεῖπε ἐντονώτερα: «Μιά θέσι για τόν κύριο. "Εχει πρόβλημα καρδιάς». Τήν φορά αὐτή σηκώθηκε ένας κύριος (όχι ἐκ τῶν νεωτέρων) και ἔδωσε τήν θέσι του.

Εάν αὐτό συνέβαινε ἄλλοτε, θά σηκώνονταν δέκα ἄνθρωποι ταυτόχροτως. Ή Ελλάδα φημίζονταν για τήν ἀνθρωπιά της. Τρέχαμε νά βοηθήσουμε τόν διπλανό μας στήν παραμικρή του ἀνάγκη. Τί ἔγινε σήμερα αὐτή ἡ ἀνθρωπιά;

Κάποτε στή Γενεύη, ἔμεναν δυό Ἑλληνίδες φοιτήτριες σ' ένα σπίτι. Στο ἴδιο σπίτι ἔμενε μόνη της και μιá ἡλικιωμένη κυρία πού ἔπαθε ἐγκεφαλικό. Οί Ἑλληνίδες εἰδοποίησαν ἀμέσως τό νοσοκομιακό και τήν πήρε και σέ τρεῖς μέρες πέθανε. "Ολες αὐτές τίς μέρες σέ Ἑλληνίδες φοιτήτριες ἐναλλάσσονταν στο πλάι της και ἔκαναν ότι μπορούσαν για νά ἀνακουφίσουν τίς τελευταῖες ὥρες της. Και φυσικά, όταν πέθανε τήν συνώδευσε στο νεκροταφεῖο. Τό γεγονός ἔκανε τεράστια ἐντύπωση στήν πολυκατοικία ἀπὸ τήν ὁποία κάποιοι δέν ἐπῆγαν οὔτε στήν κηδεία, διότι «δέν εἶχαν κοινωνικές σχέσεις μέ τήν θανούσα». Μήπως μᾶς χρειάζεται σήμερα, περισσότερο ἀπὸ ποτέ ἄλλοτε, αὐτή ἡ ἀνθρωπιά;

ΠΑΝΟΡΜΙΤΗΣ

ΣΧΟΛΙΑ

Ο ΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ

Μέσα στίς συνθήκες πού διαβιούν στους καιρούς μας οί κοινωνίες τών ανθρώπων κυκλοφορεῖ στήν ἐπικαιρότητα ἀδιαμφισβήτητο καί παράλληλα ἀδιευκρίνιστο τό αἴτημα γιά «ποιότητα ζωῆς». Εἶναι ἓνα αἴτημα τό ὁποῖο συγκινεῖ τήν λαϊκή ψυχή σάν ἐπιστέγασμα κάθε ἄλλης ποσοτικῆς διεκδικήσεως.

Γι' αὐτό τόν λόγο τά κέντρα προβολῆς καί διαχειρήσεως τών ὁραμάτων καί τών προσδοκιῶν τοῦ λαοῦ ἐπικαλοῦνται τό αἴτημα αὐτό σάν δική τους προσφορά καί ὑπόσχεση γιά τήν πραγματοποίηση μιᾶς ἀναβαθμισμένης ποιότητας καταστάσεως βίου. Εἶναι ἓνα ἀντίδοτο στίς στερητικές ἐμπειρίες, οἱ ὁποῖες σάν ἀνεπιθύμητες παρενέργειες γεννοῦνται ἀπό τήν διαπάλη ποσοτικῶν στόχων. Συγκεκριμένα καί γιά παράδειγμα, οἱ ἀνάγκες γιά πλέον ἄνετη ζωή εἶναι καί ἡ ἱκανοποίηση αὐξημένων ἀπαιτήσεων γιά τήν κατανάλωση φυσικῆς ἐνέργειας οἰασδήποτε μορφῆς μέ συνέπεια τίς περιβαντολογικές ἐπιπτώσεις. Γιά τήν ἐξισορρόπηση αὐτῶν τῶν ἀντιθέτων καταστάσεων προβάλλει τό αἴτημα γιά ποιότητα ζωῆς.

Ὅμως παρὰ τήν σοβαρότητα τοῦ προβλήματος κανένas ἀπό τούς κήρυκες

αὐτῆς τῆς «ποιοτικῆς ἀναβαθμίσεως» δέν κάνει τόν κόπο νά κάνει σαφές τί ἐννοοῦν ὅταν καλλιεργοῦν καί προπαγανδίζουν τό ὄραμα αὐτό ποιά εἶναι ἡ οὐσία του καί τά ὅρια πού αὐτό ἐπεκτείνεται. Ἀναφέρεται μόνον στίς ἐξωτερικές συνθήκες διαβιώσεως τῶν ἀνθρώπων, ἢ τούς ἀπασχολεῖ καί ἡ ἐσωτερική ἀναβάθμιση τοῦ πνευματικοῦ τους βίου; Κατά πλειονότητα ὁμως, θά μπορούσε νά πεῖ κανεῖς ὀριοθετοῦν περιοριστικά κατὰ κάποιον τρόπο τήν προσπάθεια γιά βελτιωμένη ποιότητα ζωῆς στόν ἀγῶνα γιά τήν ἐξασφάλιση τῆς εὐμάρειας, ἡ ὁποία ἐκφράζεται κυρίως μέ τήν ἐπαύξηση τοῦ κατὰ κεφαλῇν ἐτήσιου εἰσοδήματος, χωρίς ἀντίστοιχο ἠθικό ἀντιστάθμισμα, μέ συνέπεια τά ἀλλεπάλληλα κρούσματα διαφθορᾶς στόν κοινωνικο-πολιτικό καί ἰδιωτικό βίον.

Ὁ ὅρος «ποιότητα ζωῆς» ἐκφράζει τόν πνευματικόν ἀγῶνα καί τόν ἐσωτερικό διάλογο τῆς ψυχῆς, γιά μία συνεχή ἀναβάθμιση τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, γιά τήν βελτίωση καί τήν ὁλοκλήρωση τοῦ «εἶναι», γιά τόν βαθύτερο νοηματισμό τῆς ἀνθρώπινης ὑπάρξεως. Καί αὐτό συμπίπτει μέ τήν ἐσωτερική πάλη πού ἐπιδιώκει τό «καθ' ὁμοίωση»!...

ΑΠΟ ΤΑ «ΣΥΜΠΤΩΜΑΤΑ» ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ

Μία λέξη, ή όποια κυκλοφορεί εύ-
ρώς τό τελευταίον καιρό στόν δημόσιο
καί ιδιωτικό βίο, πού τήν διαβάζουμε
σχεδόν καθημερινά στόν ήμερήσιον τύ-
πο ή τήν ακούμε από τό ραδιόφωνο
καί τήν τηλεόραση, ή καί άκόμη σημαν-
τικώτερο γίνεται λόγος καί πολιτική
άντιπαράθεση στό κοινοβούλιο είναι ή
λέξη διαφθορά, πού συνδέεται καί από
τήν λέξη σκάνδαλο. Βιομηχανικοί κο-
λοσσοί σέ παγκόσμια κλίμακα π.χ. κά-
νουν χρήση άδιαφανών μεθόδων γιά νά
έπιτύχουν παραγγελίες καί νά αύξήσουν
τήν παραγωγή τών προϊόντων τους καί
τά κέρδη τους.

Δέν είναι βέβαια καινοφανή πράγμα-
τα τά συμβαίνοντα αυτά καί ή κοινωνία
τά θεωρεῖ συμβατά μέ τήν έκάστοτε κα-
θημερινότητα καί οί άντιδράσεις της εί-
ναι χλιαρές. Καί όλος αυτός ό θόρυβος
έξαντλείται σέ περιγραφές, καταγγελίες
καί διαπιστώσεις πραγματικές ή καί
φανταστικές. Όλοι μιλοῦν, όλοι έπιτι-
μοῦν, όλοι έπιχειροῦν νά έντυπωσιά-
σουν μέ νέες άποκαλύψεις.

Όμως κανένας από τούς ύπευθύνους
πολιτικούς παράγοντες, από τούς έπαγ-
γελομένους πολιτικές καί κοινωνικές
άλλαγές, κανένας από τούς αναλυτές
τών κοινωνικών φαινομένων δέν βρί-
σκει τό θάρρος νά έντοπίσει καί νά
έρμηνεύσει τό γεγονός αυτό της διαφ-
θοράς. Άραγε όλοι αυτοί οί τιμητές
της σημερινής πραγματικότητας τί έννο-

οῦν όταν αναφέρονται ειδικά, όταν
στηλιτεύουν τό φαινόμενο της διαφ-
θοράς; Ποιά είναι ή διάγνωση, ή όποία
προκύπτει μετά τήν έπίμονη άντικειμε-
νική έκθεση τών συμπτωμάτων της δια-
φθοράς; Ποῖα είναι τά αίτια πού τήν
προκαλοῦν; Ποῖες είναι οί συνθήκες
πού τήν αναπαραγάγουν καί τήν έπε-
κτείνουν; Ποῖες είναι οί συνταγές τών
σοφών της έποχής μας πού έχουν τίς
δυνατότητες, νά τήν ανακόψουν καί νά
τήν έκμηδενίσουν από τήν προθήκη τοῦ
κοινωνικοῦ βίου;

Τό «γιατί» καί τό «πῶς» είναι τά
έρωτηματικά, τά όποια έρεθίζουν τήν
προβληματική μας νά έπιχειρήσει μία
έξοδο από τό κλειστό κύκλωμα τών
οικονομικών αναλύσεων καί τών πολι-
τικῶν σκοπιμοτήτων καί νά κρίνει από
άλλη σκοπιά καί μέ άλλα κριτήρια τήν
πρακτική τοῦ φαινομένου της σύγχρο-
νης διαφθοράς.

Όλοι αυτοί οί όποιοι παγιδεύονται
στήν έννοια τοῦ homo economicus, πῶς
είναι δυνατόν νά άναχθοῦν σέ άνώτερο
έπίπεδο θεωρήσεως τοῦ ανθρώπου, σάν
πνευματική όντότητα, ή όποία όμως λι-
μοκτονεῖ πνευματικά στούς καιρούς μας
καί έχει άνάγκη μιᾶς ειδικῆς τροφοδο-
σίας, γιά νά ανανήψει από τό κυνήγι
της υλικῆς ευμάρειας καί νά θέσει ύψη-
λότερους σκοπούς στήν ζωή, πού θά
τήν θεραπεύσουν από τήν διαφθορά. Ό
Χριστιανικός τρόπος ζωῆς είναι μέσον
θεραπείας από τέτοιες διαλυτικές κατα-
στάσεις.

ΑΠΟ ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Πρό όλίγων ημερών, τέλη 'Ιουνίου μία σχολική χρονιά έκλεισε, πού για μία μεγάλη μερίδα της μαθητιώσας νεολαίας, τούς τελειοφοίτους ήταν και η τελευταία και ως εκ τούτου ένας σταθμός στην ζωή τους. Για πολλούς ενήλικες τό έτος αυτό της αποφοίτησεως από τό σχολείο συνδέεται κατά κανόνα μέ ώραϊες αναμνήσεις μέ ένα αίσθημα νοσταλγίας. *Αραγε μπορούμε νά ισχυρισθούμε τό ίδιο και για τούς μαθητές και τούς αποφοίτους του σχολικού έτους 2008-2009, έτος τό όποιο βαρύνεται μέ τήν μαθητική εξέγερση του περασμένου Δεκεμβρίου;

Βρέθηκαν μερικοί νά συνηγορήσουν και νά δικαιολογήσουν τά έκτροπα μέ τόν ισχυρισμό της άνησυχίας πού διακατέχει τήν σύγχρονη νεότητα για τήν άβεβαιότητα του μέλλοντός της. *Άλλοι πάλι απόδοσαν τίς έκδηλώσεις βίας σέ ξένα πρός τούς μαθητές στοιχεία, πρᾶγμα δύσκολο νά αποδειχθεῖ. Τό συμπέρασμα εἶναι ότι τά γεγονότα αυτά χρώθηκαν στίς τάξεις τών μαθητών. Λές και μέ τίς βιαιοπραγίες αυτές εξασφαλίζεται τό άδηλο μέλλον τών σημερινών παιδιών.

Οί καταλήψεις τών σχολικῶν κτιρίων έκτός από τίς ύλικές ζημιές πού επιφέρουν σέ αυτά, καθώς και οί καταστροφές και ή φθορά ξένων περιουσιών, προκαλοῦν τεράστια ήθική ζημία στίς ψυχές τών παιδιών, τά όποια έθίζονται

στήν παράβαση τών νόμων και στήν παραχάραξη τών αρχών της δημοκρατίας. Βέβαια ή απόδοση αποκλειστικά ευθυνών για όλα αυτά στήν σημερινή γενεά εἶναι άδικος. Τό σχολείο όπως συνηθίζουμε νά λέμε εἶναι εἰκόνα της κοινωνίας. *Όμοια λοιπόν και τά προβλήματα και τά άδιέξοδα του σημερινού σχολείου εἶναι προέκταση και εἰκόνα τών προβλημάτων και τών άδιεξόδων της κοινωνίας μας. *Από αυτήν τήν άποψη δέν θά έπρεπε νά εἶναι τόσο εύκολο και πρόχειρο για μερικούς από έμᾶς νά καταδικάζουμε τούς νέους ότι έχουν πάρει λάθος δρόμο. Οί νέοι βαδίζουν μπροστά από έμᾶς στόν δρόμο πού έμεῖς έδείξαμε νά βαδίζουν. *Όταν λοιπόν έμεῖς ενεργοῦμε έτσι, θά ήταν παράλογο νά έχουμε τήν άπαίτηση από τούς νέους νά βαδίζουν άλλον δρόμο. *Απλῶς αφού πρώτα έμεῖς τούς διδάξαμε, τώρα μᾶς διδάσκουν αυτοί πού οδηγεῖ ό δρόμος, τόν όποιον έν τῇ άφελεία μας έμεῖς πρώτοι επιλέξαμε νά βαδίζουμε.

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΟΙ ΔΕΛΕΤΑΙ

Πρό πέντε έτών έγιναν τά έγκαίνια του 'Ορθοδόξου Χριστιανικού Ναού του 'Αγίου Νικολάου στήν 'Αβάνα, πρωτεύουσα της Κούβας από τόν Παναγιώτατον Οίκουμενικόν Πατριάρχην κ.κ. Βαρθολομαῖον και τόν Σεβασμιώτατον 'Αρχιεπίσκοπον 'Αμερικής κ.κ. Δημήτριον για τίς πνευματικές ανάγκες τών ορθοδόξων κουβανών χριστιανών.

Είναι θαυμαστό τό γεγονός ότι υπό ένα καθεστώς κατάλοιπον του σταλινισμού στην θάλασσα της Καραϊβικής παραχωρήθηκαν από τό κράτος τέσσερα στρέμματα γής στην ὀρθόδοξη χριστιανική κοινότητα της Ἀβάνας γιά τήν ἀνέγερση τοῦ ναοῦ αὐτοῦ, τήν ἐπίβλεψη δέ τοῦ ἔργου αὐτοῦ εἶχε τό στέλεχος τοῦ καθεστώτος στόν τομέα τοῦ πολιτισμοῦ Εὐσέβιος Λεάλ.

Αὐτή ἡ νεογέννητη ἐνορία της Ἀβάνας διατηρεῖ ἕνα νεανικό χαρακτηριστικό. Περισσότερο ἀπό τό ἥμισυ τοῦ πληρώματος αὐτῆς ἀποτελεῖται ἀπό νέους καί παιδιά μέ ἀνεβασμένο μορφωτικό ἐπίπεδο. Προφανῶς ἡ παιδεία καί ἡ μόρφωση ὀδηγοῦν σέ πνευματικές ἀναζητήσεις. Ὅμως σέ μιᾷ χώρα ἀπομακρυσμένη καί γεωγραφικά καί ἱστορικά ἀπό τά κέντρα της ἑλληνορθόδοξου χριστιανικῆς παραδόσεως δέν θά περιμένει κανεῖς οἱ ἀπαντήσεις στά πνευματικά αἰτήματα της νεολαίας της Κούβας νά προέρχονται ἀπό χριστιανικές πηγές καί μάλιστα ὑπό ἕνα καθεστώς τοῦ ὁποίου ἡ ἐπίσημη ἰδεολογία εἶναι ἀθεϊστική. Τό παράδειγμα της ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας της Ἀβάνας ὡς καί οἱ ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες της Κορέας καί τοῦ Χόγκ - Χόγκ πιστοποιοῦν τό ρηθέν ἀπό τόν Ἀπόστολον τῶν Ἐθνῶν Παῦλον ὅτι «ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ οὐ δέδεται».

ΤΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ὁ Ἀνθρωπιστικός Σύνδεσμος Ἀθηνῶν εἶχε τήν πρωτοβουλία νά διοργα-

νώσει στήν αἴθουσα της Ἑταιρείας τῶν Φίλων τοῦ Λαοῦ τήν 25η Μαΐου ἐ.ἔ. ἐκδήλωση μέ θέμα: «τό δημογραφικό πρόβλημα στήν Ἑλλάδα» μέ τούς ἐξῆς πέντε εισηγητές.

1. κ. Δημήτριος Λώλης ὁμότιμος καθηγητής της Μαιευτικῆς καί Γυναικολογίας Ἱατρικῆς Σχολῆς στό Πανεπιστήμιο Ἰωαννίνων μέ θέμα: «Ἱατρικά Αἷτια Ὑπογεννητικότητας».

2. κ. Ἀπόστολος Νικολαΐδης, καθηγητής Κοινωνιολογίας της Θρησκείας καί Κοινωνικῆς Ἠθικῆς στό Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν μέ θέμα: «τό Δημογραφικό Πρόβλημα. Κοινωνιολογική Προσέγγιση».

3. κ. Κωνσταντῖνος Χολέβας. Πολιτικός ἐπιστήμων, συγγραφέας, μέ θέμα: «Ἐθνικές καί γεωπολιτικές συνέπειες τοῦ Δημογραφικοῦ».

4 κ. Μαρία Παναγιωτοπούλου - Κασσιώτου - Βουλευτής Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου μέ θέμα: «Εὐρωπαϊκή Δί-
άσταση τοῦ Προβλήματος».

5. Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἀχελώου κ.κ. Εὐθύμιος μέ θέμα: «Ἐκκλησία καί Δημογραφικό Πρόβλημα» (Θεολογική καί Ποιμαντική θεώρηση).

Στίς εισηγήσεις αὐτές ἐκτός ἀπό τά ἀναλυτικά ἀριθμητικά δεδομένα τά ὁποῖα παρετέθησαν, ἐτονίσθησαν καί τά βασικά πνευματικά αἷτια τοῦ φαινομένου της ὑπογεννητικότητας ὅπως ἡ ὕλιστική θεώρηση της ζωῆς, ἡ ἐγωιστική ἀντιμετώπιση τῶν προβλημάτων τοῦ καθημερινοῦ βίου, τέλος ὁ μιμητισμός ἀπό τίς ξένες κοινωνίες.

ΒΑΣΙΛ. Κ. ΣΤΑΘΑΚΗΣ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΣΤΗΝ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΕΠΟΧΗ!

Μιά σημαντική τεχνολογική εξέλιξη σηματοδότησε τόν τελευταίο καιρό τό μέλλον τοῦ βιβλίου στή σύγχρονη ἠλεκτρονική ἐποχή. Ἐν βρεθεῖ κάποιος στό Λονδίνο, καί συγκεκριμένα στό κατάστημα τῆς ἀλυσίδας βιβλιοπωλείων Blackwell στήν ὁδό Charing Cross, θά ἐντυπωσιαστεῖ ἀπό ἕνα καινοφανές μηχανήμα πού συναντᾷ σέ ἕνα ξεχωριστό χώρο: ὁ ρομποτικός τυπογράφος Espresso Book Machine εἶναι ἔτοιμος νά ἐκτυπώσει μέσα σέ λίγα λεπτά ὅποιονδήποτε ἀπό τοὺς 500.000 τίτλους βιβλίων τῆς ἠλεκτρονικῆς του μνήμης καί νά τόν βιβλιοδέσει σέ ἕνα ἀντίτυπο, πού δέν διαφέρει ποιοτικά σέ τίποτα ἀπό ὅποιονδήποτε χαρτόδετο βιβλίο πού παράγεται μαζικά στό παραδοσιακό τυπογραφεῖο!

Ὁ δημιουργός Espresso Book Machine καί ἰδρυτής τῆς ἀμερικανικῆς ἐταιρείας Book On Demand Jason Epstein, πού χαρακτηρίστηκε ἀπό τό περιοδικό Time ὡς «ὁ ἐφευρέτης τῆς χρονιᾶς», πιστεύει ὅτι σύντομα 1.000.000 τίτλοι βιβλίων θά προσφέρονται στοὺς ἀναγνώστες, κυρίως αὐτοί πού δέν ἔχουν πνευματικά συγγραφικά δικαιώματα. Ἡδη ἡ ἀλυσίδα Blackwell ἔχει ξεκινήσει διαπραγμα-

τεύσεις μέ ἐκδοτικούς οἴκους, ὥστε καί τά βιβλία, πού δέν εἶναι «ἐλεύθερα» συγγραφικῶν δικαιωμάτων, νά ἐνταχθοῦν στήν προσφερομένη ποικιλία βιβλίων.

Μποροῦμε, συνεπῶς, νά φανταστοῦμε πῶς θά λειτουργεῖ τό βιβλιοπωλεῖο τοῦ (ἀμέσου) μέλλοντος. Θά διαθέτει στά ράφια του ἕνα ἀντίτυπο ἀπό κάθε τίτλο, τό ὅποιο θά μπορεῖ ὁ πελάτης νά ξεφυλίσσει. Ὅταν ὁ ἀναγνώστης, κάνει τήν ἐπιλογή του, ὁ πωλητής τοῦ καταστήματος θά ἀνατρέχει στόν ὑπολογιστή του καί συγκεκριμένα στό Espresso Book Machine καί σέ λίγα λεπτά, μέχρι ὁ πελάτης νά πιεῖ ἕναν καφέ, τό βιβλίο θά παραδίδεται ἔτοιμο στό ταμεῖο τοῦ βιβλιοπωλεῖου!

Τό ἐκπληκτικό αὐτό μηχανήμα ἀναλαμβάνει ὅλη τή διαδικασία παραγωγῆς μέσα στό βιβλιοπωλεῖο: ἐκτυπώνει τίς σελίδες καί τό ἐξώφυλλο τοῦ βιβλίου, μορφοποιεῖ τό κείμενο στίς ἀκριβεῖς διαστάσεις τοῦ συγκεκριμένου βιβλίου, βιβλιοδετεῖ σελίδες καί ἐξώφυλλο μέ μιᾷ ἰσχυρῇ κόλλα, καί δέν διαφέρει σέ τίποτα ἀπό τό παραδοσιακό καί μαζικά τυπωμένο βιβλίο.

Ὅπως εἶναι φυσικό, αὐτή ἡ ἐντυπωσιακή ἐφεύρεση θά ἀλλάξει ριζικά τή δομή καί τή λειτουργία τῆς ἐκδοτικῆς

βιομηχανίας. Μειώνεται δραματικά τό κόστος έκτύπωσης και αποθήκευσης τών βιβλίων. «Λύνονται τά χέρια» τών έκδοτῶν, πού βασανίζονται νά προσδιορίσουν τή σωστή ποσότητα, στήν όποία πρέπει νά τυπώσουν κάθε τίτλο βιβλίου, και στή συνέχεια νά βροῦν τόν απαραίτητο χώρο νά τό αποθηκεύσουν, ἀνησυχώντας πάντα ἄν θά μείνει ἀπούλυτο τό ἐμπόρεμά τους.

Πλέον δέν θά ὑπάρχουν «ἐξαντλημένα» βιβλία, καθώς τά βιβλία θά εἶναι μέ ἀσφάλεια αποθηκευμένα στούς ἠλεκτρονικούς ὑπολογιστές. Δέ θά χρειάζεται πιά τά βιβλιοπωλεῖα νά ἀποθηκεύουν πλῆθος ἀντιτύπων διαφορετικῶν τίτλων, πού πιθανόν νά μείνουν ἀούλητα και νά βρωμίζονται μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου.

Ἐπί πλέον, θά μπορεῖ κανεῖς νά ἀποκτήσει ταχύτατα όποιοδήποτε βιβλίο πού κυκλοφορεῖ σέ όποιαδήποτε γλῶσσα και σέ όποιαδήποτε χώρα τοῦ κόσμου! Καί μάλιστα σέ τιμή φθηνότερη ἀπό αὐτή πού θά εἶχε τό παραδοσιακό βιβλίο! Διασφαλίζεται ἔτσι ότι τό πνευματικό ἔργο τῶν συγγραφέων θά εἶναι ἀνά πάσα στιγμή διαθέσιμο σέ κάθε σημεῖο τοῦ κόσμου!

Ἦδη προετοιμάζεται ό ἀσφαλής τρόπος διαβίβασης, μέσω διαδικτύου, τῶν νέων τίτλων βιβλίων στά κατά τόπους βιβλιοπωλεῖα, ὥστε νά ἀποφεύγονται οἱ «καθ' ὁδόν» πειρατεῖες τῆς πνευματικῆς ιδιοκτησίας. Ἄς εὐχηθοῦμε οἱ ἐπαναστατικές αὐτές ἐξελίξεις νά διευκολύ-

νουν και τό καλό βιβλίο νά φτάσει σέ ὅσο τό δυνατόν περισσότερα σπίτια.

ΜΑΚΗΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΣΥΓΧΥΣΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

Καί ἄλλες φορές ἔχομε ἐπισημάνει ἀπό αὐτήν τήν στήλη τήν σύγχυσι, ἡ όποία ἐπικρατεῖ γιά τό τί θεωροῦμε τελικῶς τέχνη. Ἀφορμή γιά τό σημερινό μας σημεῖωμα εἶναι ἡ ἔκθεσις, ἡ όποία παρουσιάσθη και στήν χώρα μας μέ τήν ὀνομασία «Bodies. Ἐνα ταξίδι στό ἀνθρώπινο σῶμα». Κατά τούς διοργανωτές «στήν ἔκθεση παρουσιάζονται μέ σεβασμό ἀληθινά ἀνθρώπινα σῶματα στήν ὁλότητά τους ἢ ἀνά μέρη, τά όποια ἔχουν διεξοδικά διαχωριστεῖ και διατηρηθεῖ μέσω μιᾶς πρωτοποριακῆς διαδικασίας δίνοντας ἔτσι τή (sic) εὐκαιρία στούς ἐπισκέπτες νά δοῦν τήν ὁμορφιά και τήν πολυπλοκότητα τῶν ἰδίων τους τῶν σωμάτων, τῶν ὀργάνων και τῶν συστημάτων τοῦ ἀνθρώπινου ὀργανισμοῦ». Ἡ ἔκθεσις ἔτυχε μεγάλης προβολῆς και διαφημίσεως και μάλιστα ὠργανώθησαν και ἐπισκέψεις σχολείων ὡσάν νά ἐπρόκειτο γιά ἕνα τεχνολογικό ἢ ἐπιστημονικό ἐπίτευγμα. Κατά τούς διοργανωτές τήν ἐπισκέφθησαν πάνω ἀπό 100.000 ἐπισκέπτες στήν Ἑλλάδα!

Δέν ἔλειψαν, ὁμως, οἱ ἀντιδράσεις και οἱ ἐπικρίσεις. Στήν Γαλλία, μάλιστα, ἡ ἔκθεσις ἀπηγορεύθη μέ δικαστική ἀπόφασι, μέ τό σκεπτικό ὅτι «ό νόμος λέει πῶς τά πτώματα ἀνήκουν στά κοιμητήρια». Ἡ δημοσιογράφος κ. Μαρία Κατσουνάκη ἐσημείωνε στήν Κα-

θημερινή (26.4.2009): «'Ο άνεμος έπαψε νά είναι ούριος γιά τό θεαματικό ταξειίδι τών «Bodies». Τά έκ Κίνας παρσκευασμένα πτώματα μπορεΐ νά παρουσιάζονται σέ δεκάδες ανά τήν ύφήλιο πόλεις (καί στήν 'Αθήνα, στήν «Τεχνόπολη»), συγκεντρώνοντας περισσότερους από 30 εκατ. επισκέπτες, στή Γαλλία όμως οί πόρτες έκλεισαν άπρόσμενα... Στή γιαπωνέζικη ταινία «'Αναχωρήσεις», πού προβλήθηκε πρόσφατα (δικαίως βραβευμένη μέ 'Όσκαρ), αποθεώνεται ή τέχνη τού κατευόδιου. Τό τελετουργικό τής προετοιμασίας τής σοροϋ γιά τό «τελευταίο ταξειίδι» —ένώπιον τού οίκογενειακού περιβάλλοντος— δέν είναι μόνο μιá άπόλυτη είκαστική δημιουργία, αλλά ένδειξη σεβασμοϋ, τρυφερότητας, συγχώρησης, συμφιλίωσης. Μιά τελετή άποχαιρετισμοϋ, μιá τελευταία υπόκλιση τής ζωής στο άγνωστο, αλλά καθόλου έχθρικό, καθόλου επιθετικό, υπερέραν... 'Ο νεκρός στά «Bodies» πλαστικοποιείται βυθιζόμενος σέ ύγρή σιλικόνη· στίς «'Αναχωρήσεις» έτοιμάζεται γιά νά διαβεΐ τήν πύλη. Καί στίς δύο τέχνες τό σώμα είναι τό έκθεμα. Μόνο πού στήν πρώτη προκαλεΐ άνατριχίλα καί περιέργεια, ένώ στή δεύτερη λύτρωση καί άνακούφιση».

'Επικριτικά σχόλια ύπάρχουν καί σέ άρθρο τού γάλλου ψυχαναλυτοϋ κ. Σάρλ Μελμάν (*Καθημερινή* 5.5.2009). Μεταφέρομε ώρισμένα χαρακτηριστικά άποσπάσματα: «Μποροϋμε μέ υπερηφάνεια νά έπισημάνουμε τή γέννηση μιáς διαστροφής καινοφανοϋς, ή όποία δια-

θέτει μεγάλη έμβέλεια καί δέν είναι καθόλου έλιτίστικη... Ένας βοηθός άνατομικού έργαστηρίου στήν σχολή 'Ιατρικής τής Χαΐδελβέργης άνακάλυψε τόν τρόπο νά ύποκαθιστά τό νερό στά κύτταρα τών πτωμάτων —όταν είναι άκόμα φρέσκα— μέ τή χρήση ύγρης σιλικόνης... Έκείνο πού προκύπτει είναι μιá όριστική διακοπή τής πορείας τής σήψης καί μιá άκαμψία τού σώματος, πού έπιτρέπει νά τό τοποθετήσει κανείς σέ πόξες πού θυμίζουν τόν ζωντανό άνθρωπο: ό δρομέας, ό στοχαστής, ό γυμναστής, ό παίκτης σκακιοϋ κ.ο.κ. ...Τά πτώματα πού έκτίθενται δέν είναι γεροντικά, αλλά σώματα ώραΐα καί νέα, πού βρήκαν τόν θάνατο είτε άπό άρρώστια —όποτε τά χτυπημένα άπό τόν καρκίνο όργανα άποκαλύπτονται δεόντως— είτε άπό άτύχημα... (Η έκθεσις) έρχεται νά άποδείξει ότι ή σαγήνη της δέν όφείλεται τόσο στήν έπιθυμία έπιμόρφωσης ή στόν θαυμασμό τής «έσωτερικής ώραιότητας», όσο στήν καινούργια διαστροφή πού έπινοεί. 'Η τεχνική διαδικασία πού άξιοποιείται άπό τόν «καλλιτέχνη» δίνει τήν εύκαιρία (μέ πλήρη άτιμωρησία καί μέ τά καλύτερα προσχήματα) γιά μιá ήδονοβλεπτική άπόλαυση τού θανάτου, κάτι πού ήταν σαφώς άπαγορευμένο όσο καί άνέφικτο στο παρελθόν. 'Η αυθεντικότητα στήν υπόθεση αυτή είναι τό ισχυρό έμπορικό έπιχείρημα... 'Η περιοδεύουσα έκθεση... προσφέρει, μέ τίμημα ένα εισιτήριο, τήν άνατριχίλα μιáς άκίνδυνης βεβήλωσης καί τήν ίκανοποίηση μιáς έντελώς φυσικής παιδικής περιέργειας.

Τί υπάρχει μέσα στο σώμα; "Όταν τό σώμα υποβαθμίζεται αναγόμενο στον μηχανισμό του, έχει αναμφίβολα «πρωματοποιηθεῖ» πολύ πρὶν καταστῇ κατάλληλο γιὰ τίς γυμναστικές ασκήσεις post portem τοῦ δρᾶ Φόν Χάγκενς».

Ἡ υποβάθμισις τοῦ ἀνθρώπινου σώματος, ἡ ὁποία τόσο πολὺ ἐπικρατεῖ στον ὑλιστικὸ τρόπο ζωῆς τῶν κοινωνιῶν μας διαχέεται καὶ μετὰ θάνατον καὶ μᾶς ὑπενθυμίζει τὸν λόγο τῆς Βίβλου: «οὐ μὴ καταμείνῃ τό πνεῦμα μου ἐν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις εἰς τὸν αἰῶνα διὰ τό εἶναι αὐτούς σάρκας» (Γεν. 6:3)!

Θεωροῦμε ὅτι τέτοιου εἶδους καὶ ποιότητος ἐκθέσεις ἔχουν τόση μεγάλη συμμετοχή, ἔνεκα τῆς υποβαθμίσεως καὶ τῆς

συγχύσεως τοῦ καλλιτεχνικοῦ κριτηρίου στον μέσο ἄνθρωπο. Καὶ τό φαινόμενο αὐτό δέν εἶναι ἄσχετο μέ τὴν μεγάλη θεαματικότητα, τὴν ὁποία ἔχουν τὰ τηλεσκουπίδια καὶ τὰ reality shows τῆς τηλεοράσεως, καὶ τὰ δύο (ἐκθέσεις καὶ τηλεοπτικές ἐκπομπές) ἀπευθύνονται στό ἴδιο κοινὸ καὶ διαμορφώνουν καταναλωτές «καλλιτεχνικῶν» υποπροϊόντων, χωρὶς κριτήρια, αἰσθητικῆς, εὐαισθησίας καὶ ἀξίες. Ἐνώπιον αὐτῆς τῆς συγχύσεως χρέος τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων εἶναι ἡ προβολή τῆς ἀληθινῆς τέχνης καὶ ἡ διάδοσις τοῦ ἀξιώματος τοῦ Ντοστογιέφσκυ, ὅτι «ἡ ὁμορφιά θά σώσει τὸν κόσμον»!

I. Κ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

Ἡ ἐγγράφη νέων συνδρομητῶν εἰς τὰς «Ἀκτῖνας» εἶναι ἓνα πνευματικὸ ἔργον, τό ὁποῖον ἡμποροῦμε νὰ ἐπιτελέσωμε ὅλοι, μέ μικράν προσπάθειαν.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΑΚΤΙΝΕΣ

Καβάλα 20.6.2009

Ευχαριστούμε θερμότατα διά τό ω-
ραίο αφιέρωμά σας στο απουδαίο θέμα
της σύγχρονης ιατρικής καί ευχόμεθα
νά υπάρχουν καί άλλα τέτοια σχετικά
αφιερώματα.

Οί ιατροί

Σάββας Νικηφόρος, Δρ καρδιολογίας
Δ.Π.Θ.

Χαρ. Χαραλαμπίδης, παθολόγος -
καρδιολόγος

Νικόλαος Άκπαπας Ω.Ρ.Α.

Άλέξανδρος Γουλιανός, Ψυχίατρος

ΛΟΓΟΙ ΕΥΘΥΝΗΣ

Άξιότιμε Κύριε Διευθυντά,

Στίς μέρες μας, ό λόγος έχει χάσει
τήν ουσία καί τό μέτρο. Συχνά γίνεται
πληθωρικός καί γι' αυτό άνούσιος. Ό-
λοι θέλουν νά μιλάνε, όλοι επιδιώκουν
νά λένε. Ό άοίδιμος φιλόσοφος Χρη-
στος Μαλεβίτσης έχει γράψει: «Ζοϋμε
στήν εποχή τοϋ κατακλυσμοϋ τοϋ λό-
γου. Τοϋ κενοϋ λόγου, τοϋ άρριζον,
τοϋ άσκεπου, τοϋ περιττοϋ, τοϋ εφήμε-
ρου (...). Κατεκλύσθη ή γή από άκατά-
σχετη λογοκοπία».

Οί πιό πολλοί όμωσ δέν όμιλοϋν,
άλλά φλυαροϋν. Δέν ξετεάζουν τί θα
ποϋνε. Ό σοφός Πυθαγόρας συμβού-
λευε: «Νά μή μιλάς, έκτός αν έχεις νά

πείς κάτι καλύτερο από τή σιωπή». Λείπει, λοιπόν, από τό σύγχρονο λόγο
όχι μόνο τό μέτρο αλλά καί ή ουσία. Λείπουν τά λόγια μέ νόημα καί περιε-
χόμενο. Αϋτά πού έχουν νά ποϋν κάτι
οϋσιαστικό.

Διαβάζοντας τόν ελληνικό τύπο συ-
ναντοϋμε κάποτε καί απόψεις σωστές,
άλήθειες πού στηρίζουν τόν ταλαιπωρη-
μένο ανθρωπο τοϋ καιροϋ μας. Άξιζει
νά τίς προσέξουμε. Γιατί είναι κρῖμα
νά πәне χαμένες μέσα στοϋ πλήθος τών
έντύπων πού κυκλοφοροϋν. Άς μοϋ έ-
πιτραπει νά αναφέρω δύο οϋσιαστικές
γνώμες:

Η ΠΡΩΤΗ: Η κ. Άθηνά Κακούρη
είναι διακεκριμένη συγγραφέας, μέ
πλούσιο καί αναγνωρισμένο έργο. Σέ
πρόσφατη συνέντευξή της στοϋ Ένθετο
της Έφημερίδας «Ό Κόσμος τοϋ Έπεν-
δυτη» (11.4.2009) δήλωσε για τό πολυ-
τονικό, όταν ρωτήθηκε, αν τό χρησιμο-
ποιεί από πεποίθηση: «Τό πιστεύω άπο-
λύτως. Νομίζω ότι ή άφαίρεση τών τό-
νων δέν είναι μιá εύκολία πού προσφέ-
ραμε στον έαυτοϋ μας. Είναι ένα πλήγμα
πού δώσαμε στη γλώσσα μας. Χαίρομαι
πάρα πολύ για τό ότι, ό ένας μετά τόν
άλλον, πολλοί συγγραφείς επιμένουν νά
γράφουν στοϋ πολυτονικό».

ΚΑΙ Η ΔΕΥΤΕΡΗ: Η περίπτωση
οϋσιαστικού λόγου, πού έντοπίσαμε: Ό
γνωστός καί διαπρεπής Ρώσος Άρχι-

μουσικός Βαλέρι Πολιάνσκι, ο οποίος ήρθε πρόσφατα στην Ελλάδα για μία συναυλία, είπε σε συνέντευξη: «Η δουλειά μου είναι η ζωή μου. Δεν είναι εργασία. Ο δημιουργικός άνθρωπος δεν πρέπει να «εργάζεται», πρέπει να δημιουργεί. Και τότε δεν κουράζεται». Και συνέχισε: «Με τη γέννησή του κάθε άνθρωπος έχει ταλέντο, ειδικά στις τέχνες. Το θέμα είναι να το βρει και να το αξιοποιήσει. Ο Θεός μου έδωσε τη δυνατότητα να κάνω αυτή τη δουλειά. Είναι μεγάλη ευλογία και θα πρέπει να διαχειριστώ το ταλέντο μου για να τον ευχαριστήσω. Αν δεν αξιοποιήσεις το ταλέντο σου, είναι άμαρτία» (Bhmagazine, 19.4.2009).

‘Απόψεις ευθύνης και ουσίας. Χαιρόμαστε.

**Με εξαιρετική τιμή,
Γ. Δ. ΚΟΥΒΕΛΑΣ,
Καλαμάτα**

Η «ΛΑ-ΙΚΗ ΗΘΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ» (BANCA ETICA)

Δέκα χρόνια ζωής κλείνει φέτος η BandaEtica, ή «Ηθική Τράπεζα» της Ιταλίας. Τό 1994 είκοσι δύο (22) μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί ίδρυσαν την Ένωση για την δημιουργία της «Ηθικής Τραπεζής», από την οποία προέκυψε τό 1999 η τράπεζα αυτή.

Πρόκειται για μία συμμετοχή έναλλακτική τράπεζα, ή οποία λειτουργεί με διαφορετικά κριτήρια από εκείνα των κλασικών τραπεζών, και ως εκ τούτου την άφησε αλώβητη η τελευταία χρηματοπιστωτική κρίση. Είναι προσανατολισμένη σ’ ένα μέλλον με ήθικες αρχές, με σεβασμό στον άνθρωπο και την προστασία του περιβάλλοντος.

Φαίνεται, ότι η ιδέα για ένα έναλλακτικό πιστωτικό ίδρυμα δεν είναι ούτοπική, αν κρίνει κανείς από την μέχρι τώρα πορεία της, την στιγμή μάλιστα κατά την οποία πολυεθνικοί τραπεζικοί κολοσσοί αντιμετωπίζουν την σοβαρότερη κρίση του αιώνα μετά το κράχ του 1929 στην ‘Αμερική.

Βασική αρχή της είναι, ότι η πίστωση αποτελεί δικαίωμα όλων, και ιδίως των ασθενεστερών ομάδων, που χρειάζονται για την άμεση επιβίωσή τους. Λειτουργεί με απόλυτη διαφάνεια και οι αποφάσεις λαμβάνονται σε συνελεύσεις με πλειοψηφία των μετόχων και όχι μόνον αυτών. Δίνει πιστώσεις σε άτομα, που δεν έχουν πρόσβαση σε άλλα πιστωτικά ιδρύματα, ενώ οι μετανάστες διευκολύνονται για την αποστολή χρημάτων στις χώρες τους.

Τά δάνεια, που χορηγούνται σε επιχειρήσεις, έγκρίνονται μόνον έφ’ όσον πληρούν αυστηρότατες προϋποθέσεις βάσει 60 κριτηρίων, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται το κοινωνικό όφελος από την δραστηριότητα της επιχείρησης, ο σεβασμός στο περιβάλλον και την εργατική νομοθεσία, ή απουσία φαινομένων σεξισμού, ρατσισμού κ.λπ.

Σύμφωνα με δηλώσεις του προέδρου της Φάμπιο Σαλβιάτο στην έφημερίδα «Ρεμπούνπλικά», οι καταθέσεις τόν τελευταίο καιρό αυξήθηκαν κατά 100% και ότι από εβδομάδα σε εβδομάδα ο αριθμός αυξήσεως των επιταχύνεται και ως εκ τούτου δεν αντιμετωπίζει καν πρόβλημα ρευστότητας.

Φιλοσοφία της είναι όχι η άμεση μεγιστοποίηση του κέρδους, αλλά οι υγιείς επενδύσεις, που αποφέρουν μα-

χροχρόνια αποτελέσματα με γνώμονα την κοινωνική ευθύνη, την άλληλεγγύη και τό συμφέρον του συνόλου, ιδιαίτερα των ευπαθών ομάδων, καθώς και την προστασία του περιβάλλοντος.

Οι δραστηριότητές της επικεντρώνονται αποκλειστικά στην πραγματική οικονομία και ποτέ στην χρηματιστηριακή. Οι μόνοι τίτλοι που επενδύει είναι τα κρατικά όμολογα. 'Απόδειξη της ύγιους καταστάσεως στην οποία βρίσκεται είναι η διεύρυνση των δραστηριοτήτων της, ή συμμετοχή της σε μεγάλα προγράμματα που αποβλέπουν στην εξοικονόμηση ενέργειας και η επέκτασή της με τό άνοιγμα νέων υποκαταστημάτων της.

'Η κρίση της παγκόσμιας οικονομίας οφείλεται, τόσο στην άπληστία του κέρδους, όσο και στην άνηθικότητα, που χαρακτηρίζει τό ρηματοπιστωτικό σύστημα σήμερα. Χιλιάδες 'Ιταλοί καταθέτουν τίς οικονομίες τους σ' αυτήν με σιγουριά ότι θά δίδονται ως πιστώσεις για περιβαλλοντολογικά και κοινωνικά

έργα, όπως και καταναλωτικά για ...λιγότερη κατανάλωση, με κριτήρια οικολογικά και σεβασμού του περιβάλλοντος (άγορά υβριδικών ή ηλεκτρικών αυτοκινήτων, εγκατάσταση φωτοβολταϊκών συστημάτων, οικόδομή ενεργειακά ουδέτερης κατοικίας κ.λπ.).

Σήμερα ή «'Ηθική Τράπεζα» της 'Ιταλίας έχει μετοχικό κεφάλαιο 22,8 εκατ. ευρώ. Οι πελάτες της ανέρχονται σε περίπου 20.000, με 560 έκ. ευρώ σε καταθέσεις και 432 έκ. ευρώ σε δάνεια και τίς επισφάλειες νά περιορίζονται μόλις στο 0,5%, όταν ό αντίστοιχος μέσος όρος στην 'Ιταλία είναι 4,%. Τό 2008 είχε καθαρά κέρδη 3,5 έκ. ευρώ.

'Η μετοχή της ανέρχεται σε 50 ευρώ. Δέν είναι είσηγμένη στο χρηματιστήριο και δέν είναι έμπορεύσιμη. Μέ πέντε (5) μετοχές γίνεται κανείς μέλος της τραπεζής και μπορεί νά συμμετέχει στίς αποφάσεις ως πρόσωπο και όχι με βάση τον αριθμό των μετοχών που κατέχει.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΑΘΩΣ

«AKTINES». Μηνιαίον περιοδικόν. Κυκλοφορεί την 1ην έκαστου μηνός. 'Ιδιοκτήτης: «Χριστιανική Ένωσις 'Ακτίνες», όδός Καρύτση 14, 105 61 'Αθήναι, Τηλ. 210.32.35.023. Έκδότης και Διευθυντής Συντάξεως: Γεώργιος Δ. 'Ιατρίδης, Παρθενώνος 26, 117 42 'Αθήναι. 'Υπεύθυνη Τυπογραφείου: Μαρία Κ. Τσινταράκη, Γαμβέττα 12, 106 77 'Αθήναι, Τηλ. 210.38.05.816. Τιμή τεύχους ΕΥΡΩ 1,50. 'Ετσίία συνδρομή, 'Εσωτερικού ΕΥΡΩ 15, 'Εξωτερικού ΕΥΡΩ 30. 'Η 'Επιτροπή επιφυλάσσει εις έαυτήν τό δικαίωμα νά μή δημοσιεύ ή νά συντέμνη κατά την κρίση της οιονδήποτε χειρόγραφον. Χειρόγραφα δημοσιευόμενα ή μή, δέν επιστρέφονται. 'Αναγγελία έντύπων έν γένει και διθλοκρισίαι δέν δημοσιεύονται. ΚΩΔΙΚΟΣ 1692.

Τόπος έκδόσεως 'Αθήναι, 'Ιούλιος - Αύγουστος 2009

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Κ. ΣΤΑΘΑΚΗ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΔΟΚΙΜΙΑ

Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΟΝ 20^Ο ΑΙΩΝΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «Η ΔΑΜΑΣΚΟΣ»

ΑΘΗΝΑΙ 2008

«ΑΚΤΙΝΕΣ»
ΚΑΡΥΤΣΗ 14, Τ. Τ. 105 61
ΑΘΗΝΑΙ

«ΑΚΤΙΝΕΣ»

Επιστήμη - Φιλοσοφία - Κοινωνικά Ζητήματα -
Γράμματα - Τέχνη

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ «ΑΚΤΙΝΩΝ»

ΤΟΜΟΙ: 1938-1997

Επιμέλεια
ΒΑΣ. Χ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΑΚΤΙΝΩΝ»
ΑΘΗΝΑ 1998